

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра германської філології та перекладу

Прагматика перекладу аудіовізуальних інтерв'ю українських політичних діячів (українсько-німецький напрямок)

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «магістр»
студентки II курсу магістратури
освітньої програми
«Галузевий переклад з німецької та англійської мови; міжкультурний менеджмент»,
спеціальність – 035.043 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька»
Пальцевич Олени Кирилівни
Науковий керівник:
д. філол. н., проф. Маргарита ДОРОФЕЄВА

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри германської філології та перекладу

протокол № 9 від «06» травня 2025 року

завідувач кафедри *С.С.*

к.філол.н., доц. Олександр СТАСЮК

КИЇВ – 2025

Анотація

У роботі досліджено прагматичні особливості перекладу інтерв'ю українських політичних діячів у німецькомовному аудіовізуальному просторі. Актуальність теми зумовлена зростанням ролі медійного перекладу в умовах інформаційної війни та необхідністю адекватної передачі політичних меседжів міжнародній аудиторії. Об'єктом дослідження виступає аудіовізуальний переклад політичного дискурсу, а предметом – прагматичні особливості його реалізації в умовах субтитрування та закадрового перекладу. Мета роботи – виявлення специфіки передачі прагматичного змісту в перекладних інтерв'ю українських політиків для німецькомовної аудиторії.

Дослідження складається з одного теоретичного та двох практичних розділів. Теоретична частина охоплює поняття аудіовізуального перекладу та положення прагматично-функціонального підходу. Методологічною основою роботи став зіставний прагмалінгвістичний аналіз у поєднанні з індуктивно-дедуктивним та зіставним перекладацьким аналізом. Практична частина ґрунтується на порівняльному аналізі автентичних інтерв'ю українських політичних діячів та їх німецьких перекладів. Проаналізовано відтворення ідіолекту, інтенції, імплікатур мовця з огляду на широкий контекст комунікативної ситуації.

У результаті дослідження виявлено ключові чинники, що впливають на прагматичну адекватність перекладу, серед них: формат інтерв'ю, ідіолект мовця, соціокультурний та політичний контекст. Обґрунтовано доцільність використання стратегій редукції, експлікації, перебудови синтаксичних структур залежно від прагматичної функції оригіналу. Новизна роботи полягає в комплексному аналізі перекладу політичних інтерв'ю як особливого різновиду нефікційного медійного контенту з акцентом на прагматичних складнощах та ролі перекладача у збереженні комунікативного ефекту.

Ключові слова: *аудіовізуальний переклад, прагматика перекладу, прагматично-функціональна парадигма, політичне інтерв'ю, закадровий переклад.*

Abstract

The study examines the pragmatic features of translating interviews with Ukrainian political figures within the German-language audiovisual space. The relevance of the topic stems from the growing role of media translation in the context of information warfare and the need to adequately convey political messages to an international audience. The object of the study is the audiovisual translation of political discourse, and the subject is the pragmatic features of its implementation under conditions of subtitling and voice-over translation. The aim of the research is to identify the specificities of conveying pragmatic meaning in translated interviews of Ukrainian politicians for a German-speaking audience.

The study consists of one theoretical and two analytical chapters. The theoretical section outlines the concept of audiovisual translation and the key tenets of the pragma-functional approach. The methodological basis of the study combines contrastive pragmalinguistic analysis with inductive-deductive and comparative translation analysis. The practical part is based on a comparative examination of authentic interviews with Ukrainian political figures and their German-language translations. The analysis focuses on the rendering of the speaker's idiolect, communicative intention, and implicatures, taking into account the broader context of the communicative situation.

Key factors influencing the pragmatic adequacy of translation were identified as the interview format, speaker's idiolect, and sociocultural and political context. The work substantiates the appropriateness of using strategies such as reduction, explicitation, and syntactic restructuring, depending on the pragmatic function of the original. The novelty of the study lies in the comprehensive analysis of political interviews as a specific type of non-fiction media content, with an emphasis on pragmatic challenges and the translator's role in preserving the communicative effect.

Keywords: *audiovisual translation, translation pragmatics, pragma-functional paradigm, political interview, voice-over translation.*

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТА ПРАГМАТИКИ ПЕРЕКЛАДУ	10
1.1. Аудіовізуальний переклад: історія, основні поняття, класифікація	10
1.1.1. Історія розвитку аудіовізуального перекладу	10
1.1.2. Класифікація аудіовізуального перекладу: субтитрування, закадровий переклад, дубляж;	19
1.2. Поняття прагматики у перекладознавстві	24
1.2.1. Прагматика як частина семіотики	24
1.2.2. Основні аспекти прагматики перекладу	28
1.2.3. Прагматика та функціональний підхід у перекладознавстві	31
1.2.4. Стратегії і тактики прийняття перекладацьких рішень у перекладі аудіовізуальних текстів	33
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I	36
РОЗДІЛ II АНАЛІЗ ПРАГМАТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНТЕРВ'Ю ВИХІДНОЮ МОВОЮ	38
2.1. Жанрові особливості політичного інтерв'ю крізь призму перекладу	38
2.2. Роль контексту комунікативної ситуації у виявленні конкретного комунікативного меседжу	40
2.3. Значення ідіолекту респондента при перекладі	50
2.4. Вплив екстралінгвальних факторів на перекладацькі рішення	56
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	59
РОЗДІЛ III АНАЛІЗ ПРАГМАТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДНИХ ІНТЕРВ'Ю	61

3.1. Труднощі у передачі комунікативного меседжу в перекладі	61
3.2. Вплив перекладацьких рішень на збереження вихідної інтенції мовця	67
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III	79
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ZUSAMMENFASSUNG	93

ВСТУП

З початком повномасштабної війни РФ проти України питання зовнішньої комунікації та адвокації українських позицій у медіапросторі набуло екзистенційного значення. За сучасних умов інтерв'ю як форма публічної комунікації відіграє особливу роль – з одного боку, це реалізація підзвітності влади суспільству, а з іншого – спосіб апелювати до широкої аудиторії. На відміну від політичної промови, звернення чи прес-релізу, жанр телевізійного інтерв'ю менш формальний і користується широкою популярністю. У сьогоднішній динаміці подій потреба в перекладах таких матеріалів – більша, ніж будь-коли.

Тема дослідження – прагматика перекладу інтерв'ю українських політичних діячів німецькою мовою. **Актуальність** обраної теми зумовлена важливістю медійної присутності українських політиків у сучасному українсько-німецькому політичному дискурсі, а також популярністю жанру інтерв'ю.

Об'єкт дослідження – аудіовізуальний переклад інтерв'ю політичних діячів України німецькою мовою. **Предмет** дослідження становить відтворення прагматичних елементів при перекладі аудіовізуальних політичних інтерв'ю.

Матеріали дослідження – 10 аудіовізуальних інтерв'ю для суспільних мовників Німеччини ARD та ZDF, таблоїду BILD, а також Європейській мовній спілці Euronews.

Мета розвідки полягає у дослідженні прагматичних особливостей перекладу аудіовізуальних текстів політичного дискурсу з позицій прагматично-функціональної парадигми перекладознавства.

Поставлена мета зумовлює виконання таких завдань:

1. Здійснити огляд розвитку аудіовізуального перекладу та сучасних наукових дискусій навколо цього виду перекладу.
2. Виділити релевантні для нашого дослідження особливості жанру інтерв'ю.

3. Дослідити застосовність прагматично-функціональної парадигми перекладознавства до АВП політичного дискурсу
4. З'ясувати роль контексту, ідіолекту мовця та екстралінгвальних чинників при аудіовізуальному перекладі інтерв'ю політичного дискурсу.
5. Здійснити порівняльний аналіз текстів ВМ та перекладів ЦМ
6. Виявити основні труднощі при відтворенні прагматичного навантаження інтерв'ю.

Для досягнення мети та визначених завдань роботи було використано такі **методи**:

- **метод суцільної вибірки** застосовано для збору матеріалів дослідження, що охоплює інтерв'ю українських політичних діячів із німецькомовними ЗМІ;
- **описовий метод** слугував для аналізу й упорядкування теоретичних положень щодо історії розвитку аудіовізуального перекладу, його видів, жанрових особливостей інтерв'ю та ключових аспектів прагматики перекладу;
- **індуктивно-дедуктивний метод** використано для виокремлення та класифікації основних прагматичних труднощів перекладу політичного інтерв'ю в умовах медіадискурсу;
- **метод зіставного прагмалінгвістичного аналізу** застосовано для порівняння текстів ВМ та текстів ЦМ українською мовою та їх перекладів німецькою з метою виявлення причин змін інтенції, імплікатур, прагматичних втрат або зрушень у фокусі повідомлення;
- **метод порівняльно-перекладацького** аналізу слугував для порівняння різних перекладацьких рішень, а також встановлення відмінностей між професійним та аматорським перекладами.

Новизна роботи полягає у тому, що в нашій роботі вперше здійснено комплексне дослідження перекладу інтерв'ю українських політичних діячів як виду нефікційного аудіовізуального перекладу, із фокусом на прагматичні чинники. Попри зростання інтересу до АВП, більшість наявних досліджень присвячено

фікційним жанрам (кіно, серіали, мультиплікація), тоді як переклад політичного дискурсу здебільшого зосереджений на прес-релізах, промовах чи новинних сюжетах.

Теоретичне значення роботи полягає в упорядкуванні теоретичних матеріалів, що є актуальними для аудіовізуального перекладу нефікційних жанрів, зокрема інтерв'ю. Поєднання аудіовізуального формату та політичного інтерв'ю досі залишалося поза полем системного аналізу, тому наша робота заповнює наукову прогалину в міжгалузевому полі політичного та аудіовізуального перекладу.

Практична цінність роботи полягає у можливості застосування результатів роботи перекладачами, журналістами, та іншими фахівцями, які працюють з аудіовізуальними матеріалами політичного змісту. Аналітичні висновки нашої розвідки можуть слугувати практичним орієнтиром для фахівців, які прагнуть підвищити якість перекладу інтерв'ю.

Гіпотеза дослідження. Успіх комунікативного акту в перекладному політичному інтерв'ю та якість перекладу залежать значною мірою від чутливості перекладача до контексту, а також уміння декодувати інтенцію та імплікатуру мовця.

Апробація роботи відбулася на III Науковому семінарі для молодих учених «Актуальні проблеми перекладознавства та порівняльних студій» 12 лютого 2025 року. Тези до роботи були опубліковані у збірнику «III Науковий семінар для молодих учених «Актуальні проблеми перекладознавства та порівняльних студій» [Пальцевич 2025 с. 77–80].

Структура. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, резюме німецькою мовою та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 94 сторінки. Список використаних джерел містить 94 позиції.

РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТА ПРАГМАТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Аудіовізуальний переклад: історія, основні поняття, класифікація

1.1.1. Історія розвитку аудіовізуального перекладу

Глобалізація ринку кінопродукції, розвиток технологій та медіа суттєво вплинули на ринок перекладацьких послуг. Для розуміння змісту понять у складі термінологічних одиниць на позначення аудіовізуального перекладу (далі – АВП), причин суперечностей щодо класифікації його видів, а також виникнення сучасних практик АВП необхідно звернутися до історії виникнення такого виду перекладу.

Технічний прорив наприкінці ХІХ - початку ХХ століття подарував людству перші «німі» кінострічки, як от «Сцена в саду Раундгей» (англ. *Roundhay Garden Scene*, 1888р.) тривалістю 2 хвилини, чи 11-хвилинне «Велике пограбування потяга» (англ. *The Great Train Robbery*, 1903р.). Незабаром з'явилися значно довші фільми, як от «Історія банди Келлі» (англ. *The Story of the Kelly Gang*, 1903р.), тривалістю більше години. Аби досягнути широкої аудиторії та розповісти історію менш ніж за 100 хв, режисери стали додавати між кадрами титри (англ. *titles*). Саме титри, на думку перекладознавця Фредеріка Шауме, ознаменували початок АВП [Chaume 2020, p. 103].

Ф. Шауме вказує на надмірно романтичне ставлення до мови кіно на початку ХХ століття. Помилково вважалося, що кіно – як своєрідне Есперанто – буде автоматично зрозуміле глядачам по всьому світу. Поява озвученого кіно (англ. *talkies*) на початку 1930-тих швидко розвіяло ці ілюзії. Перші озвучені кінострічки перекладали за допомогою субтитрів, проте неписьемність мільйонної кіноаудиторії дала поштовх для розвитку **дублювання** [Chaume 2020, с. 106]. Комерційний інтерес та технологічний поступ стимулювали подальший розвиток і вдосконалення АВП [Ремал 2020, с. 34]. Саме потреба у перекладі розважального

та мистецького продукту для широкої аудиторії закарбувала перекладознавчий термін «**film translation**» – «**кінопереклад**» та «**screen translation**» – «**екранний переклад**». Історичні чинники пояснюють, чому переважна більшість українських та зарубіжних досліджень з АВП стосувалася перекладу кіно, телесеріалів та мультфільмів [Мельник 2015; Литвин 2024; Полякова, Пилипчук 2023]. Навіть публікації про АВП, де автори звертаються до загальних проблем цієї галузі (термінологічні розбіжності, класифікація, визначення) та загалом за порушуваним дослідницьким питанням і поставленими завданнями не стосуються кіно, написані першочергово крізь призму кіноперекладу. Досі в наукових статтях про АВП трапляється формулювання «персонажне мовлення» [Перванчук 2021, с.121-126].

Подальша інтернаціоналізація ринку, стрімкий розвиток технологій стимулювали масове поширення аудіовізуального продукту наприкінці ХХ століття. Поряд з «традиційним» АВП, до якого науковці зараховували дублювання, субтитрування та закадровий переклад (**войс-овер**), поступово з'являються супертитри (англ. *surtitles*) для театрів та опер, субтитри для людей з вадами слуху (англ. *Subtitles for the Deaf and Hard of Hearing, SDH*), а також аудіоопис (англ. *audiodescription, AD*) та аудіосубтитри для людей з вадами зору (*AST*); внутрішньомовні субтитри, аматорські субтитри та дублювання (*fansubbing, fandubbing*), пародійні озвучення, а також переклад відеоігор, сайтів, програмного забезпечення, до яких прийнято застосовувати термін «**локалізація**».

Поява нових викликів у перекладі у поєднанні з розширенням замовлень АВП на діловий формат (документальне кіно, навчальні відео, новини, політичні шоу) також підсилило науковий інтерес до цієї галузі [Bogucki, Díaz-Cintas 2020, p. 15]. З 1995 року відзначається все більше наукових конференцій та публікацій, присвячених проблематиці АВП [Gambier, Gottlib 2001]. Крім того, глобальне прагнення до інклюзивності та рівності дало поштовх для переосмислення класифікації АВП.

Незважаючи на майже 100-річну історію та важливу роль у міжкультурній комунікації, АВП довго залишався на периферії наукових інтересів перекладознавства. АВП було прийнято вважати не більше, ніж *адаптацією* [Bogucki, Díaz-Cintas 2020, с. 11]. Дотепер у науковій літературі інколи розрізняють перекладачів у «класичному» значенні та «адапторів» чи «авторів діалогів» (англ. *adapter or dialogue writer* [Chaume 2020, р. 112]. Х. Діас-Сінтаз [Bogucki, Díaz-Cintas 2020, с. 12] підкреслює, що АВП не є онтологічно відмінним від релігійного чи художнього перекладу. Перекладознавець припускає, що ігнорування АВП було спричинене почасти науковим снобізмом, але й об'єктивною складністю проведення досліджень у цій галузі.

В силу свого **мультимедійного** характеру, дослідження АВП вимагає міждисциплінарного підходу, а також впевненого розуміння ролі технологій. Наразі дискусії навколо АВП змістилися з питання «чи є АВП формою перекладу» на «чи є АВП самостійною дисципліною». Перший в світі науковий журнал, який спеціалізується саме на АВП – «*The Journal of Audiovisual Translation*» – було започатковано відносно нещодавно, у 2018 р [там само].

Стосовно досліджень галузі, Л. Богуцкі та Х. Діас-Сінтаз (*Palgrave*) виділяють такі напрямки наукових розвідок: «діяльнісне дослідження (Невес 2004), теорія релевантності (Богуцкі 2004; Пай 2017), мультимодальний аналіз (Тейлор 2013) та акторно-мережева теорія (Ердлі-Вівер 2014; Вільямсон 2015)» (*тут і далі переклад наш – О.П.*) [Bogucki, Díaz-Cintas 2020, с. 27]. Цей перелік варто доповнити також дослідженнями АВП через призму функціоналізму, де досліджується передусім локалізація [Ремал 2020, с. 34]. Науковці вказують на чотири основні етапи досліджень АВП: описовий, культурологічний, соціологічний та когнітивний - це спроба надати стислий огляд наших академічних зусиль протягом багатьох років [Bogucki, Díaz-Cintas 2020, с. 27]. Крім того, дослідження АВП зазвичай міждисциплінарні. Вони торкаються питань мультимодальності, технологій у перекладі, активізму, доступності та

інклюзивності, політичних комунікацій, тощо. Перекладознавці застосовують різні методи досліджень та концепції з суміжних дисциплін, наприклад експериментальної психології, статистики, антропології, історії, дидактики, соціології, політології). На думку дослідниці А. Ремал, це доводить тезу про те, що **фокус на вербальному компоненті недостатній при АВП** [Ремал 2020, с. 37].

Складна, **мультимодальна** природа таких текстів становить серйозний виклик, адже для повноцінного розуміння змісту повідомлення необхідна комбінація відеоряду, звуків, музики, мовлення, написів, тощо. При «класичному» АВП перекладається лише вербальний компонент, в той час як всі інші складники лишаються незмінними [Bogucki, Díaz-Cintas 2020, p. 29].

Науковці досі сперечаються, чи належать інтралінгвальні субтитри, а також субтитри для людей з вадами слуху та зору до галузі перекладознавства. На думку Я. Перерсена, *мовний перенос* (англ. *–language transfer*) на екрані має багато спільних рис із перекладом [Pedersen 2010, p. 2].

Для детальнішого розуміння проблеми необхідно звернутися до питання **мультимодальності** та доступності, яку розкриває К. Тейлор у розділі «Multimodality and Intersemiotic Translation» [Taylor 2020, pp. 83-99]. Науковець визначає **мультимодальність як головну рису АВП**. Свій аргумент К. Тейлор підсилює тим, що на прикладі аудіоопису та субтитрів для людей з вадами слуху, ще більш очевидним стає важливість **«суми» усіх компонентів** повідомлення. Наголошується, що такий *мовний перенос* на екрані є за визначенням перекладом, а точніше *інтралінгвальним* та *інтерсеміотичним* перекладом. Тому визначення АВП як «передусім переклад вербальних компонентів з однієї мови на іншу, що містяться в аудіовізуальних продуктах» не можна вважати достатньо широким [там само].

Наступний аргумент щодо ключової ролі мультимодальності у АВП науковець наводить з посиланням на британську дослідницю К. Джуїт, фахівчиню з питань медіа, соціології, комунікацій та мультимодального дискурсу: (а) будь-яка

комунікація є мультимодальною; (б) аналіз, що зосереджується винятково або переважно на мовному компоненті, не здатен повною мірою пояснити смисл повідомлення; (в) кожен модус має унікальні властивості, які зумовлені його матеріальною природою та соціальною історією. Ці властивості визначають, як саме такий модус може використовуватись для виконання комунікативних потреб; (г) модуси взаємодіють один з одним і кожен з них відіграє особливу роль у формуванні смислу. Відтак, взаємозв'язки між модусами є ключовими для розуміння будь-якого акту комунікації» [там само].

Саме студії мультимодальності демонструють в усій повноті, що означає **інтерсеміотичний переклад** (не залишаючи жодних аргументів проти того, що це не є переклад). К. Тейлор доходить висновку, що хоч субтитрування, дублювання та закадровий переклад справедливо вважаються наріжними каменями АВП, цей вид перекладу вимагає розуміння того, як **усі семіотичні ресурси аудіовізуального продукту створюють смисл повідомлення, і що кожен такий ресурс по-своєму важливий**.

Сучасна палітра АВП, особливо вищезгаданий переклад для людей з вадами слуху та зору, підштовхує багатьох науковців на думку про те, що АВП є **формою медіадоступності**. В контексті доступності Я. Педерсен пише про субтитрування та озвучення дидактичного та дитячого продукту [Pedersen 2010, p. 9].

Проте існує ставлення до АВП як і до **форми обмеженого перекладу**. Першочерговим обмеженням слугує складність структури АВП. При перекладі аудіовізуальних текстів необхідно враховувати два типи знаків та два канали зв'язку: аудіо-вербальні знаки (*мовлення*), аудіо-невербальні знаки (*усі інші звуки*), візуально-вербальні знаки (*письмове повідомлення*) та аудіо-невербальні знаки (*усі інші візуальні знаки*). Відтак, перекладацькі рішення залежать всіх усіх перелічених факторів, важливість котрих може варіюватися [Ремал 2020, с. 32].

До обмежень традиційно зараховують норми та вимоги до різних видів АВП: у дублюванні це необхідність у синхронізації реплік та міміки акторів (англ. *lip*

sync), у субтитруванні – обмеження кількості рядків та знаків, які фізично може сприймати реципієнт.

Крім того не можна забувати про те, що АВП, на відміну від «класичного перекладу», потребує зусиль не тільки перекладачів, а і цілої команди фахівців : режисерів, монтажерів, акторів, редакторів, тощо [Bogucki, Díaz-Cintas 2020, с. 20]. До обмежень, що не стосуються безпосередньо структури аудіовізуальних текстів, належать також особливості галузі.

Релевантним для нашого дослідження є сфера журналістики. Тут важливу роль грають часові обмеження та психологічне напруження під час підготовки матеріалів. Також переклад у класичному розумінні часто замінений «перекладом-редагуванням» (англ. *transediting*). Цей термін слугує для позначення практики в журналістиці, коли межа між перекладом і редагуванням дуже розмита. Дослідниця К. Сеттінг визначає 5 прикладів перекладу-редагування: 1) скорочення фрагментів тексту для подальшого субтитрування; 2) надання тексту інтерв'ю політика ідіоматичності та структурованості; 3) виправлення недоліків у рукописах; 4) використання іншомовних ресурсів для створення власних текстів; 5) використання інформації з різних джерел для створення іншомовного рекламного матеріалу компанії [Schäffner 2012].

Можна зробити висновок, що твердження про **АВП як форму доступності** і **АВП як форму обмеженого перекладу** хоч і видаються взаємовиключними, однак органічно співіснують в науці. Перше твердження про форму доступності правдиве з соціальної точки зору, а друге – з перекладознавчої.

Безумовно, розширення спектру АВП становить труднощі у категоризації та формулюванні точних визначень.

Терміни «**екранний переклад**» та «**аудіовізуальний переклад**» часто стоять поруч і вважаються майже синонімічними, як і терміни «**медіапереклад**» (англ. *media translation*) та «**мультимедійний переклад**» (англ. *multimedia translation*).

Шведський дослідник Я. Педерсен пропонує визначати **АВП як всі форми перекладу, що з'являються в аудіо- та/або візуальному контексті, а екранний переклад як будь-який переклад, який з'являється на екрані.** Науковець пропонує використовувати терміни «аудіовізуальний переклад» та «екранний переклад» синонімічно, аргументуючи це тим, що кожен переклад, включно з оперними та театральними супертитрами, з'являються на екрані, а тому теж можуть вважатися екранним перекладом [Pedersen 2010, р. 6]. Ми не можемо погодитися з таким обґрунтуванням, попри авторитетність автора та його колосальний науковий доробок. На нашу думку, визначення терміна «екранний переклад» зумовлене вищезгаданими історичними обставинами на ринку кіно- та мультиплікаційної продукції. Тут «екранний» пов'язаний з кіноекраном (англ. *silver screen*), який пізніше частково був замінений екраном телевізора. Відтак, для уникнення неточностей ми не вживатимемо термін «екранний переклад» синонімічно з АВП, адже він, на нашу думку, має вужче значення.

На думку Я. Педерсена, **мультимедійний переклад** – найширший за значенням термін. Однак науковець вказує на те, що цей термін переважно вживається в контексті перекладу «нових медіа», як от локалізація комп'ютерних ігор, вебсайтів, програмних забезпечень. Науковець також зазначає, що на відміну від «медіаперекладу», «екранний переклад» та «АВП» - найуживаніші терміни в наукових колах [Pedersen 2010, р. 5].

Продовжуючи питання «аудіовізуального перекладу», «медіаперекладу» та «мультимедійного перекладу», важливо відзначити внесок німецьких дослідників К. Райс та Г. Фермеєра у дослідженні цієї теми. У 1971 р. К. Райс у опублікувала роботу «*Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik. Kategorien und Kriterien für eine sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen*», де була представлена модель типології текстів, релевантних для перекладу (нім. *Übersetzungsrelevante Texttypologie*). Четвертий тип тексту дослідниця визначає як **аудіо-медіальний**. К. Райс зазначає, що аудіо-медіальний текст не обмежується лише мовним

компонентом. На її думку, аудіо-медіальні тексти є лише елементами великого цілого, і їхня природа визначається залежністю від позамовних (технічних) засобів та невербальних форм вираження – графічних, акустичних та оптичних. Повноцінна реалізація такого тексту, на думку дослідниці, можлива лише за умови взаємодії мовного і позамовного [Reiß 1971, p. 52).

К. Райс визначає аудіо-медіальний текст, як будь-який написаний текст, котрий передається через мовлення, спів чи інше медіа (як от радіо). До цієї категорії належать опери, театральні вистави, політичні промови, радіопрограми, тощо. Дослідниця наголошує на тому, що **особливості екстралінгвального середовища вихідного тексту необхідно враховувати при перекладі цільовою мовою.**

Уже в 1984 р. у спільній роботі з Г. Фермеєром «*Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*» аудіо-медіальний тип тексту перейменованій на **мультимедійний тип**, аби покрити нові типи текстових медіа (наприклад комікси), які не супроводжувалися звуковими елементами [Reiß, Vermeer 1984].

Тож робимо висновок, що попри усталеність та частоту використання терміну «аудіовізуальний переклад», він не є найширшим за змістом. Ми погоджуємося з твердженням про те, що термін «мультимедійний переклад» – так званий «парасольковий» термін для усіх видів перекладу, включно із локалізацією, внутрішньомовним перекладом та видами перекладу для людей з вадами слуху та зору.

Ми згодні з думкою Я. Педерсена щодо тонкої різниці між термінами «аудіовізуальний переклад» та «мультимедійний переклад». Крім того, звертаючись до розуміння мультимедійного тексту К. Райс та Г. Фермеєра, згідно з яким мультимедійний текст не обов'язково має звукове супроводження, можна стверджувати, що переклад коміксів, наприклад, входить до поняття мультимедійного перекладу, але уже не стосується аудіовізуального перекладу. Оскільки у нашій розвідці основна увага приділятиметься перекладу

аудіовізуальних інтерв'ю, задля уникнення неточностей ми вживатимемо вужчий за значенням термін – «аудіовізуальний переклад».

При визначенні змісту й обсягу поняття АВП виникають серйозні труднощі, адже згідно з опрацьованими перекладознавчими розвідками АВП виходить за рамки перекладу вербального складника відео, дозволяє внутрішньомовний та інтерсеміотичний переклад, а також в окремих випадках стосується навіть перекладу-редагування.

Українська дослідниця Т. Перванчук, посилаючись на Х. Діас-Сінтаза, визначає аудіовізуальний переклад як когнітивну діяльність з інтерпретації мультимедійного тексту мовою оригіналу і створення нового еквівалентного йому мультимедійного тексту мовою перекладу з урахуванням таких контекстуальних складників твору, як музика, відеоряд та невербальні знаки [Перванчук 2021, с. 122].

Перекладознавиця Н. Матківська пропонує наступне визначення: «аудіовізуальний переклад – це переклад вербального складника відео, головною особливістю якого є синхронізація вербальної та невербальної частин» [Matkivska 2014, p. 39].

Дослідниця А. Мельник під поняттям «аудіовізуальний переклад» розуміє «особливий вид перекладу, специфіка якого полягає у передачі змісту через слуховий та зоровий канали та різні види кодів синхронно з тим, що зображено на екрані» [Мельник 2015, с. 110].

Визначити зміст поняття АВП допомагають дослідження іспанського перекладознавця П. Сабальбеаскоа, який підкреслює, що глядач здатен «зчитувати» наративи без вербальних компонентів – наприклад, у мультфільмах без діалогів, карикатурах або живописі.

Перекладознавець стверджує, що текстуальність (з її когезією, когерентністю, інтенціональністю, інформативністю, прийнятністю,

інтертекстуальністю та ситуативністю) може реалізовуватися й через невербальні коди. Такі об'єкти він називає «об'єкт-текстами» (англ. – *object-text*).

Сабальбеаскоа пропонує чотирикомпонентну модель аудіовізуального тексту, в якій комунікація здійснюється через аудіальні та візуальні, вербальні й невербальні канали: слова (почуті чи прочитані), зображення, музика, тощо. Ця структура ілюструє взаємозалежність усіх елементів аудіовізуального повідомлення [Zabalbeascoa 2008, pp. 21-27]. Дещо повнішу схему компонентів аудіовізуального повідомлення пропонує І. Гамб'є [Gambier 2018, p. 53].

Інтегрованість та взаємозалежність компонентів, а також можливі **комбінації каналів комунікації** наштовхують на думку про те, що не зовсім правильно асоціювати АВП першочергово з кіно, екраном, чи винятково міжмовним перекладом аудіо-вербальних знаків.

З огляду на складність, інтегрованість багаторівневих кодів, майже нескінченну можливість комбінацій каналів зв'язку та знаків можна стверджувати, що термін «аудіовізуальний переклад» значною мірою перетинається зі змістом терміну «мультимодальний переклад» і майже не поступається в обсязі.

Відтак, ми вважаємо визначення АВП Я. Педерсена які **всіх форм перекладу, що з'являються в аудіо- та/або візуальному контексті** науково виправданим і далі спиратимемося на нього.

1.1.2. Класифікація аудіовізуального перекладу: субтитрування, закадровий переклад, дубляж

Проблема типологізації та класифікації видів АВП залишається актуальною для сучасного перекладознавства.

Українська перекладознавиця Т. Перванчук, з посиланням на розвідки Х. Діаз-Сінтаса та Г. Андерман, зауважує, що сучасне перекладознавство зосереджується передусім на двох основних формах АВП – субтитруванні та

переозвученні, до якої зараховують як дублювання, так і закадровий переклад [Перванчук 2021, с. 121].

Натомість у розвідці Ф. Шауме, присвяченій новим аудиторіям і технологіям перекладу, види АВП систематизовані за принципом модусів перекладу, заснованих або на додаванні нової звукової доріжки з подальшою синхронізацією, або письмовому перекладі чи транскрипції тексту, що розміщується на екрані або поруч з екраном, а також інші модуси – як от переклад жестовою мовою, написання перекладачами оригінальних діалогів цільовою мовою (далі – ЦМ) для анімаційних продуктів тощо [Chaume 2013].

Попри розбіжності у класифікаціях, чітко окреслюються три основні види АВП: дублювання, субтитрування та закадровий переклад. Розуміння особливостей саме **закадрового перекладу (войс-овер)** є найбільш релевантним для нашого дослідження.

Іспанська перекладознавиця, фахівчиня з питань медіадоступності та аудіовізуального перекладу П. звертає увагу на те, що закадровий переклад – **майже недосліджена тема з перспективи перекладознавства**. Оскільки войс-овер довго вважався не більше, ніж підкатегорією дублювання чи переозвучення (англ. – *revoicing*), станом на 2006 рік не було видано жодної окремої публікації про цей вид перекладу [Díaz-Cintas, Orero 2006, p. 477]. Бразилійська перекладознавиця Е. Франку звертує увагу на відсутність наукового інтересу до «...перекладного іноземного матеріалу у **межах нехудожньої продукції**» [Franco 2010].

Українські дослідники О. Полякова, М. Пилипчук [Полякова, Пилипчук 2023], І. Литвин [Литвин 2024], К. Дубовий [Дубовий 2015] та інші розглядають проблеми закадрового перекладу головною мірою з оптики кінематографу. Примітно те, що саме на цьому розходяться напрямки досліджень закадрового перекладу в Україні та за кордоном – сучасні розвідки іноземних перекладознавців про войс-овер стосуються переважно зв'язку цього способу перекладу та **нефікційних жанрів**. В одній з перших окремих статей присвяченій войс-овер,

Х. Діас-Сінтас та П. Ореро пропонують розуміти закадровий переклад так: «**закадровий переклад** можна визначити як техніку **перекладу**, за якої голос, що подає переклад ЦМ, накладений на оригінальну аудіодоріжку і звучить одночасно з голосом вихідної мови (далі – ВМ)» [Díaz-Cintas, Orero 2006, p. 448].

Головна особливість закадрового перекладу полягає в тому, що такий вид перекладу, на відміну від субтитрування, **залишається в межах аудіоканалу**, але при цьому, на противагу дублюванню, не прагне до фонетичної синхронії. Закадровий переклад нагадує реципієнтам про «чужорідність» аудіовізуального тексту та підкреслює необхідність перекладу [там само].

Зосередьмося на питанні «ідеальної ілюзії» та сприйнятті закадрового перекладу у нефікційних жанрах. У статті *Voice-over: A Case of Hyper-reality* П. Ореро, спираючись на поняття **симулякрів та гіперреальності** Ж. Бодріяра, досліджує феномен **гіперреальності** у закадровому перекладі [Orero 2006, p. 174-175].

Як зазначає дослідниця, медіа можуть створювати образ, який сприймається глядачем **реальніше за саму реальність**. Закадровий переклад у цьому контексті стає технікою, що бере участь у конструюванні гіперреальності у аудіовізуальних продуктах, зокрема в жанрах, які претендують на об'єктивність: новини, документалістика, політичні звернення, тощо [там само].

У ранніх дослідженнях АВП закадровий переклад асоціювався з найбільшою точністю і нейтральністю; до прикладу Дж. М. Лойкен описував закадровий переклад як «... **вірний** переклад оригінального мовлення з приблизно синхронною подачею...» [Luuken et al. 1991, p. 80]. П. Ореро справедливо ставить ці визначення під сумнів. Перекладознавиця підкреслює, що «вірність» та «синхронність» є радше ілюзією, ніж об'єктивними характеристиками закадрового перекладу. Справжня точність відходить на другий план, а ключову роль відіграє *відчуття автентичності*. Саме це відчуття створюється специфічними рисами войс-овер.

До таких особливостей належить першочергово власне наявність двох аудіодоріжок, що сигналізує про нібито достовірність відтвореного змісту, а також коротка затримка перед звучанням перекладної аудіодоріжки, яка дозволяє почути голос мовця і «пересвідчитися», що перші кілька слів перекладу співпадають з оригіналом (див. далі *дослівний синхронізм*). На думку Е. Франку, тип подачі перекладу також має стратегічну функцію запевнити глядачів, що переклад відповідає оригіналу, хоча насправді вони чують лише відтворення оригінального дискурсу [Franco 2010]. Дійсно, глядачі часто можуть сприймати тембр і стиль мовлення перекладача як частину образу реальної події. Зрештою, навіть формат спілкування, в нашому випадку – інтерв'ю, передбачає відчуття присутності при розмові в реальному часі.

Така ефективність у створенні відчуття достовірності та гіперреальності робить закадровий переклад привабливим для передачі **суспільно важливих повідомлень та політичних меседжів**.

Класичний процес створення закадрового перекладу передбачає кілька послідовних етапів: письмовий переклад, редагування, озвучення та фінальний монтаж, причому редагування та монтаж зазвичай лежать поза зоною відповідальності перекладача [Matamala 2019]. У випадку нефікційних жанрів, особливо інтерв'ю, переклад одноголосий та виконується від першої особи. Тембр, інтонація та манера мовлення впливають на тональність повідомлення і можуть підсилити або послабити його емоційне [Matamala 2020].

Досягнення синхронізації – одна з головних технічних складностей. А. Матамала виокремлює релевантні для закадрового перекладу види синхронізму:

1. **Ізохронізм закадрового перекладу** (англ. – *Voice-over Isochrony*). Скорочення і редагування перекладу з усуненням рис усного мовлення задля забезпечення зрозумості та вкластися в часові рамки.

2. **Синхронізм дії** (англ. – *Action Synchrony*). Переклад не повинен протирічити подіям в кадрі.

3. **Кінетичний синхронізм** (англ. – *Kinetic Synchrony*). Переклад повинен співпадати з рухами героїв на екрані.

4. **Дослівний синхронізм** (англ. – *Literal Synchrony*). Йдеться про рекомендацію перекладати дослівно фрагменти, де глядач чує оригінал до перекладної аудіодоріжки. Це знижує ризик недовіри з боку глядачів, які розуміють мову оригіналу. (Матамала, *Routledge Voice-over: practice, research and future prospects*) [Matamala 2020, с. 134 – 136].

Згідно з результатами дослідження А. Матамала, найуживанішими видами перекладацьких трансформацій, зумовленими необхідністю досягнення перелічених видів синхронізму, є трансформації **вилучення та перифразу** [Matamala 2019, pp. 64-81]. Це означає, що закадровий переклад не позбавлений свідомого чи несвідомого впливу з боку перекладача.

Необхідність редагування сказаного зумовлене не лише часовими обмеженнями закадрового перекладу. Учасники інтерв'ю іноді припускаються помилок (чи то фактологічних, чи то мовних) і хоч це не провина перекладача, глядачі часто скаржаться саме на переклад. Закадровий переклад вимагає також адаптації спонтанного мовлення та ідіолекту спікера [там само]. Йдеться про мовні звички (просодія, повтори, вставні слова, «фальш-старти»), колоквиальні особливості мовлення, а також позамовні фактори (дефекти мови, акцент, міміка, жестикуляція, та ін.) [Orego 2004, pp.81– 82]. Перекладачеві потрібно прийняти рішення: які з цих нюансів релевантні для перекладу, а які – ні.

До інших труднощів закадрового перекладу належить відсутність готового скрипту: перекладачам часто доводиться працювати на слух. Крім того, для роботи зазвичай надається не змонтована версія відео. Якість звуку в такому матеріалі часто не найкраща.

Таким чином, закадровий переклад посідає унікальне місце в системі аудіовізуального перекладу, поєднуючи технічну гнучкість із прагненням до достовірності.

1.2. Поняття прагматики у перекладознавстві

1.2.1 Прагматика як частина семіотики

У побуті «прагматиком» прийнято називати людину, яка діє виключно з міркувань доцільності власних дій та отримання вигоди. Проте з лінгвістичної оптики «прагматика» має зовсім інше значення.

У 1938 році американський філософ Чарльз Морріс у своїй фундаментальній праці “*Foundations of the Theory of Signs*” (укр. – Основи теорії знаків) [Morris 1938] запропонував поділ семіотики (науки про знакові системи) на **синтактику**, **семантику** і **прагматику**. За Ч. Моррісом, синтактика досліджує відношення між знаками, семантика – логічне відношення знаків до позначуваних об’єктів, а прагматика – відношення між знаками та їхніми інтерпретаторами: «Оскільки більшість, якщо не всі, знаки інтерпретуються живими організмами, то досить точною характеристикою прагматики є те, що вона має справу з біотичними аспектами семіозису, тобто з усіма психологічними, біологічними та соціологічними явищами, які відбуваються при функціонуванні знаків» [Morris 1938, p. 30]

Сучасна американська лінгвістка Б. Бірнер використовує дуже ілюстративний приклад для пояснення ідей Ч. Морріса. Фраза «залишився один шматок піци» може інтерпретуватися як пропозиція пригоститися, як попередження не чіпати, або як докір – залежно від комунікативної інтенції мовця та умов творення повідомлення. Дослідниця зауважує, що для розуміння висловлювання недостатньо знати його семантичне значення (тут – кількість шматків піци) і граматичну структуру. Це означає, що *«буквальне значення – це царица семантики; натомість “додаткове значення” належить до царици прагматики»* [Birner 2013, p. 11].

Прагматика, отже, вводить так званий «людський фактор» у розуміння **успіху** або **невдачі комунікації**, досліджуючи вплив **контексту**, **інтенції мовця** та **середовища комунікативної ситуації** на формування і розуміння смислу. Усі

перелічені аспекти є вкрай важливими для аналізу аудіовізуальних політичних інтерв'ю.

З огляду на особливості матеріалу дослідження, у цьому розділі нас передусім цікавлять такі поняття: **інтенція** (комунікативна мета мовця) [Natim 2001, p. 197], **адресат** (реципієнт, аудиторія; уживатимемо синонімічно), **контекст** (середовище конкретного мовленнєвого акту), **імплікатура** [Ребрій 2016, с. 96; Grice 1975, pp. 43 – 44] та **затекст** або **пресупозиція** (іноді ототожнюється з «фоновими знаннями») [Ребрій 2016, с. 96]

Одним із центральних понять прагматики є **комунікативна інтенція**, тобто **намір мовця**, який він прагне реалізувати за допомогою висловлювання. Важливо відзначити: в обсяг поняття інтенції входить не лише мета донесення інформації, а й наміри впливу на реципієнта – донести свою точку зору, пояснити щось, спонукати до дії. Як зауважує Б. Бірнер: кожне висловлювання є не лише передаванням змісту, але й виконанням певної дії: “ *Вимовляти щось[...] означає щось робити. Акт мовлення – це, перш за все, акт* ” [Birner 2013, p. 107]. Перелічені варіанти бажаного впливу частково перегукуються з класифікацією текстів К. Райс [Reiß 1971, p. 31] а також функціями політичної мови [Politische Sprache], які ми розглянемо в наступних розділах. В контексті нашої розвідки важливо враховувати ще те, що намір мовця (у нас – політичного діяча) зчитується не лише з власне вербального повідомлення, а також передається через невербальні знаки, інтонацію, і навіть через паузи.

У межах теорії мовленнєвих актів [Austin 1962], інтенція реалізується через **іллокутивну силу** висловлювання. За Дж. - Л. Остіном) мовленнєвий акт складається з трьох взаємопов'язаних аспектів: локуції – процесу створення й мовного оформлення висловлювання; іллокуції – інтенції мовця, тобто його комунікативної мети (ствердження, заперечення, обіцянка, критика тощо); перлокуції – результату впливу на адресата, включно з наслідками та ефектом – тобто функцією мовленнєвого акту [Natim 2001, p. 179].

Важливо, що реалізація мовленнєвого наміру завжди пов'язана з дотриманням **умов успішності** (англ. – *felicity conditions*, Дж. Остін), притаманних конкретному комунікативному акту. Тож **успішність/провал** мовленнєвого акту залежить від того, **чи розпізнає реципієнт намір мовця** [Birner 2013, pp. 16–17].

Контекст – одне з центральних понять досліджень з прагматики. Тут ідеться про те, *хто* говорить, *до кого*, *коли*, *де* і *з якою метою*. У прагматиці контекст розуміють широко: він охоплює не лише фізичну ситуацію, а й учасників комунікації, загальний дискурс, соціальні відносини, час, місце та припущення щодо фонових знань співрозмовників [Birner 2013, p. 24]. У політичному інтерв'ю навіть коротка репліка, вирвана з контексту, може мати серйозний вплив.

Звернімося до поняття **імплікатури** (інколи також – «підтекст»), яким часто оперують дослідники прагматики. О. Ребрій визначає зміст цього поняття так: «Імплікатура (або імплікація) визначається у лінгвістиці як смисл, що виводиться інтерпретатором на підставі небуквальних значень мовних виразів, актуалізованих продуцентом висловлювання, з опорою на фактори мовного й ситуативного контексту крізь призму перцептивного, когнітивного й емоційно-оцінного досвіду» [Ребрій 2016, с. 97].

За Г.П. Грайсом, учасники комунікації кооперують один з одним та намагаються зробити свій внесок доречним для теми обговорення. Дослідник виділяє такі чотири максими **Принципу кооперації: кількість** (англ. – *quantity*) – кажи стільки, скільки потрібно; **якість** (англ. – *quality*) – не говори того, чого не можеш підтвердити; **релевантність** (англ. – *relevance*) – будь доречним; **спосіб** (англ. – *manner*) – будь яким і впорядкованим у мовленні [Birner 2013, p. 34].

За спостереженням Б. Бірнер, слухач прагне інтерпретувати висловлювання як таке, що відповідає принципу співпраці, тому шукає прихований (також «додатковий», за Б. Бірнер) зміст висловлювання, який зробив би репліку мовця доречною у даній ситуації [там само].

Успіх або невдача в декодуванні імплікатури мовця пов'язана з поняттям пресупозиції, яке часто стоїть поряд із «затекстом» та «фоновими знаннями». Згідно з О. Ребрієм, затекст складається з рис ситуативного та культурного контекстів [Ребрій 2016, с. 98]. Пресупозиції ж, на думку Б. Бірнер, це: «...частина спільного ґрунту (англ. – *common ground*) обговорення, тобто ті фонові знання, які *вважаються* спільними для обох співрозмовників» [Birner 2013, р. 100]. Ми особливо звертаємо увагу на те, що йдеться не про конкретні, придатні для вимірювання фонові знання чи середовище мовленнєвого акту, яке також можна описати й оцінити, а саме про припущення щодо спільності фонових знань. Відтак, якщо пресупозиція *не справджується*, висловлювання стає *прагматично неуспішним*. У контексті нашої розвідки пресупозиції відіграють важливу роль, адже йдеться про міжнародну комунікацію.

Отже ми встановили, що реципієнт – ключовий елемент прагматичного «рівняння», адже саме на нього орієнтується мовець. З погляду прагматики, перекладне політичне інтерв'ю становить особливий інтерес через складну комунікативну конфігурацію між мовцем і аудиторією, а точніше – *аудиторіями*. З одного боку, аудіовізуальне інтерв'ю – це діалог між респондентом (мовцем) та інтерв'юером (слухачем), який виступає як первинний реципієнт (*реципієнт-1*). Тут було б помилково не враховувати особистість журналіста, адже мовець хоч і говорить до широкого загалу, проте комунікативна невдача на рівні респондент – інтерв'юер ставить під загрозу успішність інтерв'ю загалом. На цьому рівні найяскравіше видно функціонування Принципу кооперації Ґрайса.

Крім того, якість матеріалу інтерв'ю часто залежить від загальної атмосфери на момент розмови. Зазвичай запису передуює вітання, смол-ток, так званий *ice-breaking*. Скутість та непередготовленість учасників прямо впливає на тон розмови та зміст інтерв'ю. Більше того, аудіовізуальний формат спонукає як інтерв'юера, так і респондента до певної мовленнєвої поведінки, типової для новинного стилю.

Повертаючись до питання конфігурації між мовцем та аудиторією, вихідне інтерв'ю (за умови його доступності мовою оригіналу) орієнтовано на широку аудиторію ВМ – *реципієнта-2*. Перекладне інтерв'ю призначене для ще ширшої аудиторії, включно з іншомовним споживачем інформації – *реципієнтом-3* [Пальцевич 2025, с. 77].

Окрім прагматичної мети справити комунікативний вплив на адресата, висловлювання політичних діячів часто мотивовані також бажанням апелювати до широкого загалу, що також безпосередньо впливає на вибір мовних засобів, стилістичні рішення та прагматичну структуру інтерв'ю.

Тож, прагматика як частина семіотики досліджує **набуття** мовними знаками смислу у процесі використання їх людьми для досягнення певних цілей. Прагматика заповнює розрив між тим, *що сказано* і тим, *що малося на увазі*, забезпечуючи цілісне розуміння мовленнєвої комунікації в усіх її нюансах.

1.2.2 Основні аспекти прагматики перекладу

Перекладознавці у своїх розвідках підкреслюють центральну роль прагматичних чинників у перекладі [Neubert 2006; Natim 2001]. Так, німецький теоретик А. Нойберт вважав, що врахування прагматичних параметрів дозволяє перекладачеві обирати оптимальні стратегії перекладу і забезпечувати комунікативну мету тексту перекладу [Павлик 2020, с. 192].

Дослідник пропонує вимірювати ступінь прагматичної перекладності текстів за такою типологією:

- 1) найвищий рівень прагматичної перекладності мають тексти, орієнтовані на спільні інтереси аудиторій ВМ і ЦМ (науково-технічні тексти, реклама);
- 2) неперекладними з прагматичної точки зору А. Нойберт вважає тексти, спрямовані лише на аудиторію оригіналу (законодавчі тексти, розважальні матеріали, орієнтовані на аудиторію ВМ);

- 3) художні тексти А. Нойберт вважає обмежено перекладними з точки зору прагматики;
- 4) тексти, створені для інформування аудиторії ЦМ. За А. Нойбертом, такі тексти – другі за прагматичною перекладністю.

Політичні аудіовізуальні інтерв'ю, що є об'єктом нашого дослідження, найчастіше належать до четвертого та частково другого типів. Такі інтерв'ю створюються з урахуванням локального контексту, соціально-політичної ситуації та очікувань реципієнтів. Різниця полягає в тому, що певні інтерв'ю записують винятково для німецькомовної аудиторії і навіть не випускаються в оригінальній українській версії (без оригіналу, синхронний переклад на ТБ). Однак є і такі інтерв'ю, які орієнтовані одразу і на українців, і на іноземців.

О. Ребрій, узагальнюючи праці українських та закордонних дослідників, виокремлює три центральні компоненти прагматичного аналізу перекладу:

- 1) мовець
- 2) текст
- 3) адресат [Ребрій 2016, с. 94 – 99].

Відповідно, завдання перекладача полягає у **правильному розпізнанні інтенції мовця, аналізі прагматичних та функціональних характеристик тексту та урахуванні специфіки як мовця, так і аудиторії перекладу.**

Тут необхідно зазначити, що категорії прагматики, зокрема комунікативний ефект та інтенція мовця, важко піддаються об'єктивній оцінці. Як зауважують О. Павлик та О. Ребрій, комунікативний ефект, реакції, а особливо порівняння таких реакцій аудиторій ВМ та ЦМ – *складно виміряти*. Відтак перекладач має справу не з реальними реакціями аудиторії, а з гіпотезами щодо цих реакцій, що обмежує емпіричну перевірку результату [Ребрій 2016, с. 96; Павлик 2020, с. 193].

Ми погоджуємося з цим твердженням, і надалі у розвідці, говорячи про ефект, маємо на увазі *перекладацьку гіпотезу щодо такого ефекту*.

У попередньому розділі ми зупинилися на проблемах контексту, а також пресупозицій. У політичному дискурсі пресупозиції часто пов'язані з ідеологічним, історичним або культурним контекстом, тож їхнє несправдження при перекладі призводить до спотворення прагматичного змісту. Як слушно зауважує О. Григор'єва, ігнорування затексту може спричинити прагматичну неадекватність навіть за лексично правильного перекладу [Григор'єва 2011, с. 287].

Перераховані нюанси впливають на розуміння еквівалентності (у нашому випадку – денотативної та конотативної) та адекватності (функціональної) перекладу з точки зору прагматики.

Відтак, для виконання «ідеального» перекладу перед перекладачем поставлене надскладне завдання – реконструювати контекст, зрозуміти інтенцію мовця, декодувати імплікатури та пресупозиції, еквівалентно перекласти мовні елементи, які обирає мовець для своїх висловлювань, оцінити можливий ефект аудиторій ВМ (що неможливо емпірично виміряти), і здійснити такий переклад, щоб на його основі реципієнти ЦМ змогли прослідкувати прихований (додатковий) смисл і зреагували на повідомлення так, як цього бажав мовець.

О. Ребрій пропонує розв'язати цю проблему так: «...еквівалентним слід вважати такий переклад, в якому імплікативність тексту оригіналу та тексту перекладу є не абсолютною (повною), а відносною (сумісною), тобто коли *множина імплікатур* тексту оригіналу й *множина імплікатур* тексту перекладу *перебувають у стані перетину*, а в тих частинах, що не перетинаються, немає суперечливих імплікатур» [Ребрій 2016, с. 97].

Тож, прагматика перекладу полягає у правильному розпізнанні інтенції мовця, аналізі прагматичних характеристик тексту та урахуванні особливостей адресата. Водночас, складно досягти абсолютної відповідності прагматичного змісту оригіналу й перекладу, тому тут прагматична еквівалентність розглядається як відносна сумісність імплікатур. У наступному пункті ми розглянемо, як прагматика співвідноситься з функціональним підходом у перекладознавстві.

1.2.3 Прагматика та функціональний підхід у перекладознавстві

Проведення паралелей між прагматикою та функціоналізмом доповнює картину перекладацького процесу, а також полегшує вибір стратегії перекладу. У цьому розділі ми розглянемо, наскільки основні поняття прагматики наближені до ідей функціоналістської парадигми і які аспекти функціоналізму релевантні для перекладу аудіовізуальних інтерв'ю.

Функціоналісти К. Райс, Г. Фермеєр, К. Норд та ін. розглядають переклад як цілеспрямовану **дію** (див. розділ 1.2.1, Б. Бірнер) в **межах** певної комунікативної ситуації та поставленого завдання. Так само як і прагматика, функціоналістський підхід «реагує» на недоліки суто лінгвістичних теорій еквівалентності та буквального відтворення тексту. За функціональною логікою тексти створюються і сприймаються з певною метою, тобто *функцією* [Schäffner 2010, p. 236]. Типологія текстів К. Райс за домінуючою функцією (інформативні, експресивні, оперативні, аудіо-медіальні тексти) покликана допомогти обрати найбільш підходящу **стратегію** перекладу.

Згідно з теорією скопосу Г. Фермеєра та К. Райс, саме призначення перекладу визначає вибір перекладацьких рішень. В цьому, на нашу думку, лежить одна з основних відмінностей між прагматичним і функціональним підходом. Прагматика зосереджується на тому, щоб переклад зберігав мовленнєві акти, імплікатури й комунікативні ефекти оригіналу в кожному фрагменті тексту. Натомість функціоналістський підхід розширює фокус: перекладач може відступити від букви оригіналу, якщо цього вимагає інша глобальна мета перекладу – навіть якщо для цього потрібні **суттєві адаптації**, як-от пояснення реалій чи зміна форми подачі матеріалу [там само]. В контексті АВП політичних інтерв'ю таку свободу дій вважаємо недоречною. Ми цілком погоджуємося з думкою О. Павлик: «Ми вважаємо необхідним і важливим відтворення в перекладі функціонального навантаження тексту оригіналу та його прагматичного потенціалу як об'єктивної

ознаки тексту й лише крайністю таке перероблення матеріалу, яке передбачає досягнення іншої комунікаційної установки, ніж та, яка була в автора» [Павлик 2020].

К. Норд розрізняє поняття намір автора і функція перекладу: намір – це задум автора оригіналу, а функція – це реальний ефект, якого досягає переклад у цільовій аудиторії [Кальниченко 2017, с. 50]. З огляду на можливі розбіжності між ними К. Норд ввела поняття «лояльності» – принципу подвійної відповідальності перекладача перед відправником оригіналу і перед замовником/читачем перекладу.

Огляд функціоналістського підходу, здійснений, зокрема, К. Шеффнер, показує, що прагматичні чинники лежать в основі більшості рішень перекладача у функціональній парадигмі [Schäffner 2008].

Отже, між прагматикою і функціональним підходом існує тісний взаємозв'язок: обидва орієнтують перекладача на зміст у **контексті** та на вплив тексту. Прагматика забезпечує розуміння наміру висловлювання і реакції реципієнта, а функціоналізм підносить це до рівня керівного принципу перекладу – *скопосу*. Переклад не можна розглядати ізольовано від реальної ситуації, адже саме ситуаційні чинники визначають значення та інтерпретацію.

Тож, **відмінність** між прагматичним і функціональним підходами полягає передусім у мірі свободи перекладача. Проте обидва підходи сходяться на думці, що **комунікативна ефективність** перекладу є важливішою за буквалізм. У політичному дискурсі це особливо помітно: перекладаючи мову політики, перекладач має передати не лише зміст слів, а й прагматичний підтекст – тон, намір переконання, емоційний вплив. Функціональний підхід дає йому інструментарій (скопос-теорія, аналіз аудиторії) для прийняття таких рішень, тоді як прагматика забезпечує розуміння *що* і *як* слід передати, щоб досягти потрібного ефекту.

1.2.4. Стратегії і тактики прийняття перекладацьких рішень у перекладі аудіовізуальних текстів

Функціональна парадигма перекладознавства оперує поняттями *стратегії* і *тактики* перекладу. У нашій розвідці стратегії перекладу розуміємо як загальну домінанту орієнтації перекладача. У межах функціонально-прагматичного підходу перекладач спочатку визначає *мету* тексту, а також *ієрархію пріоритетів*. Йдеться про компоненти вихідного тексту, які критично важливо зберегти, а якими можна пожертвувати. Наприклад, вибір між стратегією одомашнення або очуження визначає набір конкретних перекладацьких *тактик* – прийомів, конкретних перекладацьких рішень, що вписуються у вектор обраної стратегії. До тактик традиційно належать, наприклад, перекладацькі трансформації. Як слушно підкреслює М. Бейкер: «Для прийняття рішень на рівні макроконтексту перекладачеві потрібна стратегія, пов'язана з усім текстом [...]. І навпаки, розв'язання мікроконтекстуальних проблем [...] часто вимагає тривалих зусиль з формулювання та переформулювання» [Baker 2011, p. 218].

На думку О. Селіванової, перекладацькі трансформації, які є синонімом перекладацьких тактик, умовно можна поділити на формальні, формально-змістові, а також такі, що зумовлені контекстуальними та прагматичними факторами [Селіванова 2012 с. 202]. **Прагматичні трансформації** передбачають зміну функції вихідної одиниці, адаптацію до цільового читача. До перекладацьких трансформацій традиційно належать, конкретизація значення, генералізація значення, смисловий розвиток, антонімічний переклад, цілісне перетворення, компенсація втрат, перерозподіл змісту [Кияк 2008, с. 72]

Аудіовізуальний переклад висуває особливі вимоги, що впливають на вибір стратегій. Б. Хатім та І. Мейсон [Hatim, Mason 1997] підкреслюють, що вибір стратегії залежить від жанру та прагматичної функції тексту: тут перекладач має забезпечити доречність, тональність, ввічливість. Перекладач мусить усвідомлювати наслідки своїх рішень, а кожна трансформація має бути підпорядкована комунікативній меті. При АВП це особливо критично: якісні та

кількісні обмеження такого формату вимагають креативного мислення й гнучкого тактичного репертуару.

Британський перекладознавець Ф. Федерічі виокремлює дві макростратегії: стандартизацію, що знижує актуальність і значущість мовних особливостей, та адаптацію як *творчий* поштовх до виходу з глухого кута в зовсім інший спосіб [цит. за Matkivska 2014, p. 42].

Зупинімося на питанні творчості в перекладі.

Німецький перекладознавець П. Куссмауль спростовує уявлення про переклад як механічне переписування тексту іншою мовою та підкреслює, що це в першу чергу – креативна діяльність [Kußmaul 2020, p. 17]. Причому це стосується не лише перекладу літературних текстів, з якими передусім асоціюється креативний підхід. П. Куссмауль наголошує, що креативність відіграє роль при роботі з будь-якими текстами [там само, с. 3]).

Перекладознавець проводить аналогію між перекладачем і художником-портретистом: перекладач не зобов'язаний відтворювати оригінал дослівно, а може сконцентруватися на передачі суттєвих характеристик твору. Так само перекладач має свободу відходити від буквалізму, щоб підкреслити головне для функції тексту. Втім, ця творчість обмежена рамками змістової відповідності – як митець, що зберігає схожість портрета, перекладач не виходить за межі допустимого змістового відтворення оригіналу [Kußmaul 2007, p. 166].

У межах запропонованої науковцем моделі перекладу – **підготовка – інкубація – осяяння – оцінка** (*Präparation, Inkubation, Illumination, Evaluation*) – особливу роль відіграє творче мислення, яке дослідник протиставляє **вертикальному мисленню** (рух за шаблоном до єдино правильної відповіді). П. Куссмауль пише про «*sprunghaftes Denken*» – латеральне мислення, що передбачає розгляд перекладацької задачі з кількох перспектив і генерацію альтернативних рішень [Kußmaul 2020, p. 71].

На основі когнітивних моделей науковець виділяє кілька способів творчого перетворення тексту. Серед них – зміна рамки (*Rahmenwechsel*) (наприклад, переклад метафори нейтральною фразою) та створення нової рамки (*Neurahmung*).

Ураховуючи усі виклики та обмеження при АВП політичних інтерв'ю, ми робимо висновок, що функціонально-прагматична модель перекладу та модель креативного перекладу П. Куссмауля найбільше підходять для аналізу та оцінки перекладацьких рішень.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

1. Аудіовізуальний переклад (АВП) – це значно більше, ніж просто «мовний перенос на екрані». АВП нерозривно пов'язаний з розумінням мультимодальності та інтерсеміотичності.

2. Мультимодальність – ключова риса АВП. Перекладач має аналізувати повідомлення цілісно і враховувати взаємодію всіх знакових систем, адже кожна складова аудіовізуального повідомлення (мовлення, звуки, текст, зображення) по-своєму важлива для розуміння смислу повідомлення.

3. У німецькомовному медіапросторі телевізійні інтерв'ю з політичними діячами України майже завжди перекладають у форматі закадрового перекладу (voice-over).

4. Відповідно до результатів розвідок в галузі симулякрів та гіперреальності було з'ясовано, що закадровий переклад має особливий зв'язок з нефікційними жанрами через його сприйняття аудиторією як завідомо правдивого.

5. До ключових елементів прагматики, що мають істотне значення для перекладу, належать: інтенція мовця (комунікативна мета, бажаний комунікативний ефект), контекст комунікативної ситуації (час, місце, учасники комунікації, попередні події), адресат (реципієнт), конфігурація аудиторій (реципієнт-1, -2, -3), імплікатура (натяки, «додаткове значення»), пресупозиція (фонові знання і спільні очікування учасників діалогу), інтенція (намір) мовця, іллокутивна сила висловлювання (функція мовного акту).

6. У політичному АВП важливо розрізняти кілька рівнів адресата: журналіста (первинний реципієнт), локальну аудиторію та міжнародного глядача.

7. Прагматичний і функціоналістський підходи у перекладознавстві тісно пов'язані: обидва спрямовані на досягнення ефективної комунікації, а не на буквальный переклад.

8. Усі перекладацькі трансформації мають бути підпорядковані стратегії перекладу, яка своєю чергою визначається завдяки аналізу функції інтерв'ю та комунікативної мети респондента.

РОЗДІЛ II АНАЛІЗ ПРАГМАТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНТЕРВ'Ю ВИХІДНОЮ МОВОЮ

2.1 Жанрові особливості політичного інтерв'ю крізь призму перекладу

Політичне інтерв'ю виконує низку суспільно важливих функцій. Воно не лише доносить до широкої аудиторії позицію політичного діяча чи важливу інформацію, а й активно формує суспільну думку, впливає на інтерпретацію подій, суспільні настрої та ціннісні орієнтири. В умовах війни цей жанр набуває особливого комунікативного значення, оскільки поєднує **елементи кризової комунікації а також зовнішньо- та внутрішньополітичних меседжів.**

На думку М. Лукіної інтерв'ю, це «міжособистісне вербальне спілкування для отримання інформації і виробництва нового знання з метою задоволення інформаційних потреб суспільства». Учасників інтерв'ю називають: *інтерв'юер* та *респондент*» [Глазова 2013, с. 13]. У структурі інтерв'ю виокремлюють три ключові фази: вступ (попередня інформація), ядро (основна змістова частина) та коротке резюме, що забезпечує композиційну завершеність [там само].

Сучасне аудіовізуальне інтерв'ю варіативне за структурою. Деякі з проаналізованих нами матеріалів починаються одразу першим запитанням, деякі – зі вступних слів журналіста, а інколи можуть містити й кілька хвилин «відеоекскурсії» на локації знімання [Ukraines Digitalminister]. Притаманне більшості інтерв'ю резюме часто замінене відповіддю на фінальне узагальнене запитання, яке дає можливість респонденту самостійно підбити підсумки та повторити найголовніші меседжі.

Діалогічність виступає однією з ключових рис інтерв'ю. Тут інтерв'юер виконує низку важливих функцій: спрямовує діалог, формує структуру розмови, добирає мовленнєві стратегії для досягнення комунікативної мети. Журналісти нерідко **провокують емоційну реакцію, перебивають з уточнювальними питаннями,** щоб з'ясувати, *що має на увазі* респондент. Крім того, інтерв'юери

часто інтегрують мінімальну фонову інформацію в запитання або вступ, рідше – роблять ремарку з уточненнями від себе [Kann die Ukraine noch gewinnen]. Така динаміка розмови складає додаткові труднощі для перекладача.

На думку української дослідниці Ю. Казімової, одна з основних проблем жанру – недостатнє відображення повної інформації, отриманої журналістом, що впливає на достовірність висвітлення [Казімова 2018, с. 60]. У випадку перекладного інтерв'ю ми спостерігаємо цю проблему у її ще яскравішому прояві, адже переклад в аудіовізуальних форматах майже завжди означає компресію і не позбавлений помилок.

З перспективи перекладу нас цікавить класифікація інтерв'ю за змістом та метою. Українська дослідниця Н. Симоніна пропонує виокремлювати:

- **інформаційне інтерв'ю**, що фокусується на конкретних фактах.
- **аналітичне інтерв'ю**, яке розкриває причини подій, аналізує явища.
- **портретне інтерв'ю**, яке розкриває особистість співрозмовника, його погляди, стиль мислення [Симоніна 2012, с.184].

Така класифікація інтерв'ю перегукується з особливостями політичної мови. За спостереженням Х. Гірнта [Politische Sprache] політична мова у публічному просторі виконує, зокрема, **інформативно-персуазивну, інтегративну**, а також **іміджеву** функції.

Інформативно-персуазивна функція реалізується передусім у аналітичних та інформаційних інтерв'ю, де головним завданням є не просто подати факти, а сформулювати певне сприйняття обговорюваної ситуації через репліки респондента, його аргументацію, заклики, оцінки. Така функція відповідає **інформативній та експресивно-апелятивній функціям** тексту, описаним у функціональній типології текстів К. Райс [Reiß 1971] і деталізованим К. Норд [Nord. 2005].

Інтегративна та іміджева функції політичної мови проявляються у портретних інтерв'ю, що будують публічний образ респондента як представника певних цінностей або ідеології. Апеляція до колективної ідентичності та етичних

орієнтирів, що притаманні політичним інтерв'ю під час війни, перегукуються з **експресивними та оперативними текстами**.

Аудіовізуальний формат інтерв'ю підсилює жанрову специфіку завдяки поєднанню вербальних і невербальних елементів. Як ми визначили у попередніх розділах, в аудіовізуальному мовленні важливими є не тільки текст, а й міміка, жести, інтонації, візуальне середовище, що створюють комплексне сприйняття повідомлення [Fuenzalida 2013, pp. 1-34; Matkivska 2014, pp. 38–44]. Таке багаторівневе кодування дозволяє глибше передавати значення, водночас створюючи додаткові виклики для перекладача, що повинен зберегти семантичну і прагматичну цілісність.

На думку дослідника В. Фуенсаліда, аудіовізуальне мовлення має низку ключових характеристик: **інформаційна насиченість (3.3)**, **афективний потенціал (3.4)**, **полісемія (3.5)** і **кодифікація усного мовлення (3.6)** [Fuenzalida 2013, pp. 8–12]. Ці властивості зумовлюють складність **інтерпретації тексту** і підвищують значущість невербальних компонентів.

Важливість усіх перелічених факторів «загострюється» при перекладі телевізійних інтерв'ю політичних діячів. На перекладачеві, особливо при здійсненні синхронного перекладу, лежить серйозна відповідальність. Саме тому розуміння структури та **функції** інтерв'ю слугує першим кроком до якісного перекладу. Для адекватного перекладу політичного інтерв'ю необхідно також ураховувати *контекст* комунікативної ситуації, який своєю чергою визначає тематичну та функціональну специфіку.

2.2. Роль контексту комунікативної ситуації у виявленні конкретного комунікативного меседжу

У межах аналізу прагматичних особливостей інтерв'ю українських політичних діячів ВМ ми не можемо обійти питання важливості контексту. Саме він зумовлює **потребу в комунікації, визначає її форму та зміст**. За нашими

спостереженнями, політичне інтерв'ю виникає у відповідь на суспільні запити, зумовлені поточною соціально-політичною ситуацією. Без урахування контексту, який «породив» необхідність діалогу, неможливо адекватно інтерпретувати – а відтак і відтворити у перекладі – комунікативні інтенції його учасників. Політичне інтерв'ю, як форма аудіовізуального дискурсу, особливо чутлива до контекстуальних чинників, що формують і **мовну поведінку респондента, і очікування адресатів.**

Розгляньмо інтерв'ю Олени Зеленської з журналістом Паулем Ронцгаймером (таблоїд BILD, 09.2023, тривалість – 23 хв., переклад – синхронний) [Exklusiv – BILD; Вчасна допомога]. На початку розмови журналіст інтегрує у перше питання згадку про ранкові обстріли Києва, апелюючи до ситуації страху, невизначеності й загрози. Розуміння ситуації в столиці і спільний досвід учасників інтерв'ю – одна з ключових пресупозицій для успішного діалогу. Тема наслідків постійних обстрілів проходить через всю розмову червоною ниткою. Перша леді неодноразово наголошує: *«запізно боятися»*.

Заклик відкинути страх звучить в інтерв'ю чотири рази і перекладений він максимально точно – *«wir haben keine Zeit mehr, Angst zu haben»*, *«es ist schon zu spät, Angst zu haben»*. Цей меседж – один з ключових у проаналізованому інтерв'ю. Адже його запис припав на період напруги між представниками української та німецької влади (жовтень 2022 р.), спричиненої боязкою, з погляду України, позицією Німеччини щодо постачання вкрай необхідної військової допомоги. Хоч граматика німецької мови не дозволяє передати цей заклик у лаконічному формулюванні оригіналу, ключовий меседж збережено, прагматичне значення не викривлено, і переклад є прагматично еквівалентним до бажаного комунікативного ефекту.

З контексту інтерв'ю очевидно стає його функція – **апелювати до емпатії та солідарності** німецької аудиторії, підкреслити спільність загроз і роль Німеччини у підтримці України.

Інший приклад – інтерв'ю з новопризначеним Головнокомандувачем ЗСУ, генералом Олександром Сирським для Катрін Айгендорф на суспільному мовнику ZDF (13.02.2024, тривалість – 18 хв., переклад – закадровий). На той час точилися дискусії щодо відставки В. Залужного, у публічному просторі з'являлися критичні відгуки щодо нібито жорстокого стилю керівництва нового командувача. Саме цей контекст значною мірою визначає **формат** інтерв'ю, його **функцію** та **тематику**. Це інтерв'ю закриває гостру потребу українського суспільства та міжнародної спільноти щодо пояснень поточної ситуації.

Комплексний аналіз контексту дає чітке розуміння основних функцій цього інтерв'ю, які, своєю чергою, формують і перекладацькі орієнтири:

1) Іміджева функція. Це інтерв'ю – перша велика поява Олександра Сирського в публічному просторі в статусі Головнокомандувача (запис відбувся за кілька днів до офіційного призначення, але ми виходимо з того, що на момент розмови вже було відомо про кадрові зміни в командуванні ЗСУ). На тлі процесу зміни керівництва та суспільного занепокоєння надзвичайно важливо як для української, так і для міжнародної аудиторії «побачити» нового командувача, почути його пропозиції щодо шляхів до перемоги, а також сформулювати власне враження.

Відповідно, журналістка дозволяє собі відступити від суто військової тематики і ставить питання, що стосуються особистого життя генерала, його емоційного стану, ставлення до втрат та мотивації.

2) Інформативно-персуазивна функція. Олександр Сирський надає огляд поточної ситуації на фронті, ділиться стратегічними оцінками, наголошує на важливості швидкої західної підтримки у економічному і технологічному вимірі. Усі ці меседжі спрямовані на **обґрунтування необхідності підтримки** та зміцнення **довіри** з боку союзників.

Ці функціональні орієнтири безпосередньо формують риторику інтерв'ю та окреслюють ключові комунікативні меседжі.

Респондент неодноразово підкреслює цінність життя кожного військовослужбовця, демонструючи відмінність свого командного підходу від притаманних російському командуванню методів ведення війни:

07:10 → 07:44	06:43 → 07:05
<p>... головна цінність – це життя нашого солдата, офіцера, тих бойових підрозділів, які безпосередньо виконують бойові завдання. Ми не можемо дозволити собі такого відношення, як роблять російські начальники, де вони проводять практику «м'ясних штурмів». Я краще залишу якусь позицію, але не допущу загибелі всього особового складу.</p> <p>[Ексклюзивне інтерв'ю]</p>	<p>...unser Hauptwert ist das Leben unseres Militärangehörigen, unseres Soldaten, Offiziere der Kampfeinheiten, die direkt Kampfaufgaben ausüben. Nun, wir können uns eine solche Haltung nicht leisten wie die russischen Kommandeure, die Fleischangriffe praktizieren. Ich verlasse besser vielleicht eine Position, aber ich werde nicht zulassen, dass das gesamte Personal stirbt.</p> <p>[Der neue ukrainische Armee-Chef]</p>

Фрагмент інтерв'ю містить емоційно забарвлений меседж, спрямований на протиставлення української військової етики російським «м'ясним штурмам». І українській, і німецькій аудиторії на момент випуску інтерв'ю необхідно було почути чітку позицію щодо збереження особового складу з вуст Головнокомандувача. Попри деякі зміни (додавання «*Militärangehörigen*», переклад «загибелі» дещо жорсткішим «*sterben*» замість, наприклад, «*Verlust*», «*Gefallene [unter dem Personal]*»), переклад чітко зберігає інтенцію мовця та виконує бажаний комунікативний ефект – для нового Головнокомандувача збереження життя військовослужбовців – найвища цінність.

Олександр Сирський водночас звертається із закликом до міжнародної аудиторії та українців: гуртуватися, зберігати стійкість і не здаватися попри втому:

06:06 → 06:21	06:10 → 06:14
Це значить, що все суспільство має згуртуватися навколо загальної оцієї справи – перемоги. [там само]	Das bedeutet, dass die gesamte Gesellschaft sich um diese gemeinsame Sache des Sieges vereinen muss. [там само]

У перекладі збережено ключові компоненти інтенції – «згуртованість», «спільна справа» і «перемога» – без зміщення акцентів. Завдяки формулюванню „*diese gemeinsame Sache des Sieges*“ перекладачеві вдалося не лише точно передати оригінальне формулювання мовця, а й зберегти прагматичну функцію – заклик до спільної дії в умовах війни.

Респондент протягом інтерв’ю комунікує іноземній аудиторії глибинну мотивацію українського народу у боротьбі – цінності **свободи, незалежності** та гідності. Така риторика покликана сприяти формуванню солідарності з боку іноземних глядачів і створенню простору для розуміння контексту війни.

Розгляньмо наступний приклад – інтерв’ю Володимира Зеленського журналістці Карен Міозгі для спецвипуску *Tagesthemen* (ARD, лютий 2024 року, тривалість – понад 40 хв., синхронний переклад). [Kann die Ukraine noch gewinnen; Интерв’ю Зеленського]. Запис інтерв’ю припав на період 700-го дня повномасштабної війни – період політичної напруги, очікувань нових траншів західної допомоги, активізації дискусій щодо проблем мобілізації та скандалів довкола військових адміністрацій.

Однією з умов успішності цієї розмови є справдження низки пресупозицій: проінформованість щодо законопроєкту про мобілізацію, посилення на рішення Бундестагу, підписання Безпекової угоди між Україною та Великою Британією (12.01.2024), а також складні стосунки з Дональдом Трампом. Журналістка Карен Мізога ставлячи питання натякає на теорію змови про імпічмент Трампа внаслідок позиції української влади щодо діяльності Хантера Байдена в Україні. Учасники

розмови сміються над жартівливим коментарем Володимира Зеленського щодо загаданої ситуації і журналістка прямо каже: «*das muss ich jetzt unseren Zuschauern übersetzen*» (я маю перекласти це для наших глядачів). Це чітко вказує на потребу додаткового контекстуального пояснення навіть у межах вихідної комунікації.

Особливої уваги заслуговує інтерв'ю Президента представникам Європейської мовної спілки в Парижі 26.03.2025 (тривалість – 48:08 хв, переклад – синхронний) [Selenskyj im Interview]. Цей формат є унікальним, оскільки інтерв'ю **одночасно** проводили журналісти з чотирьох країн – Франції, Естонії, Німеччини та Великої Британії. Політичне мовлення, зокрема у формі інтерв'ю, прес-конференцій чи офіційних заяв, завжди має чітко визначену мету та виконує конкретну функцію, тому давати інтерв'ю такій широкій аудиторії – виклик для мовця.

На момент розмови Володимир Зеленський вже провів зустріч з Президентом Франції Еммануелем Макроном та готувався до участі в саміті «коаліції охочих», який відбувся наступного дня в Парижі. Цих подій стосувався перший блок питань. Далі необхідно було правильно реконструювати контекст – і відповідним чином перекласти питання й відповіді, що стосуються «поступок» США, неоднозначних перемовин в Ер-Ряді, а також саміту «коаліції охочих» у Єлисейському палаці.

Розгляньмо приклад:

<i>Джессі Вельмер:</i> – Пане Президент, ви весь час робите поступки протягом останніх тижнів, а Путін вимагає все більше. Тож, чи потрапили ви в пастку, з якої не можете вибратися?	<i>Jessy Wellmer:</i> – Herr Präsident, Sie machen ja stets Konzessionen, auch in den letzten Wochen. Und Putin verlangt immer mehr. Also, stecken Sie irgendwie in einer Falle und Sie kommen nicht mehr daraus?
---	---

<p>Володимир Зеленський: – Дякую. Для нас дуже потрібно було розблокування допомоги США. Для нас дуже важливий обмін розвідданими. [Інтерв'ю Володимира Зеленського представникам ЄМС]</p>	<p>Wolodymyr Selenskyj: – Danke. Für uns war es wichtig, dass die Hilfe aus den USA weiterkommt. Für uns ist außerdem der Austausch von Geheimdienstinformationen [wichtig]. [Selenskyj im Interview]</p>
---	---

Щоб зрозуміти, що мається на увазі, **потрібно бути в курсі попередніх подій**: політика нового Президента США Дональда Трампа суттєво відрізняється від дій попередньої адміністрації: було призупинено військову допомогу Україні, обмежено обмін розвідданими, які є критично важливими для України, а також заморожено гуманітарну допомогу, зокрема гранти USAID. За ініціативи Трампа також було порушено дипломатичну ізоляцію РФ і проведено уже згадані перемовини в Ер-Ріяді. Ці дії створили серйозний тиск на українське керівництво та послабили переговорну позицію, що своєю чергою впливає на аргументацію у відповідях Президента.

У відповіді Зеленського ключовими є два прагматично навантажені компоненти: розблокування допомоги США та критичне значення обміну розвідданими. Переклад „*die Hilfe aus den USA weiterkommt*“ не повністю відтворює значення «розблокування» і зміщує фокус з бажаного дипломатичного успіху на технічне «продовження». Ми пропонуємо формулювання „*wieder freigeben*“ або „*entsperren*“, які, на нашу думку, точніше відповідають комунікативній інтенції мовця. Другий нюанс – обірвання речення та опущення слів «*дуже важливий*». Це – груба помилка, адже переклад не передає акцент на необхідності отримання розвідувальних даних. Такі перекладацькі рішення зумовлені, найімовірніше, обмеженнями формату синхронного перекладу. Один із найяскравіших прикладів, що ілюструє критичну важливість знання контексту як для аудиторії, так і для перекладача, – це початкова репліка Володимира

Зеленського в інтерв'ю для німецького таблоїду *BILD* з журналістом Паулем Ронцхаймером (*BILD*, 09.06.2023, тривалість – 48 хв., синхронний переклад) [Володимир Зеленський дав інтерв'ю]. Президент починає фразу нібито з слів подяки:

«Перш за все, мені б хотілося подякувати міжнародним організаціям...», однак далі несподівано змінює напрямок: *«...але я не можу сьогодні подякувати міжнародним організаціям»* (аналіз перекладацького рішення див. пункт 3.2.).

Хоча відсутність негативної інтонації в голосі Володимира Зеленського, найімовірніше, і стала основною причиною перекладацької помилки, яку ми розглянемо в наступних розділах, не можна виключити й інший чинник – недостатню обізнаність із суспільно-політичним контекстом. На момент запису інтерв'ю (06.06.2023) вже активно обговорювалася бездіяльність низки міжнародних NGO у відповідь на екологічну катастрофу, спричинену підривом Каховської дамби. Крім того, українське суспільство неодноразово збурювали скандали, пов'язані з діяльністю гуманітарних організацій, зокрема скандальний звіт Amnesty International від 04.08.2022 року та мовчазна позиція Червоного Хреста щодо масового вбивства українських полонених в Оленівці 29.07.2022. Ці події сформували глибоке розчарування української громадськості в роботі NGO. Ми припускаємо, що володіння цими знаннями могло б слугувати сигналом для перекладача, що риторичний хід Володимира Зеленського – з навмисно суперечливою конструкцією – містить **критичну імплікатуру**, а не щире подяку.

Показовим є й висловлювання Президента: *«Мені здається, люди не живуть життям людей і забувають, для чого ці організації»* (аналіз перекладацького рішення див. пункт 3.2.). Це приклад фрази, яку неможливо адекватно перекласти поза контекстом. Зрозуміти, що йдеться про представників міжнародних гуманітарних організацій, а також моніторингових агентств, які, на думку Зеленського, не розуміють українських реалій, можливо лише за умови активного

включення перекладача у контекст розмови і точного розпізнавання імплікатур мовця.

Розуміння контексту також дозволяє точніше зчитати мету аргументації Президента у відповідь на питання Пауля Ронцгаймера щодо доказів причетності Росії до підриву Каховської дамби. Після підриву в іноземних медіа неоднозначно висвітлювали інформацію щодо винних у катастрофі, що сприймалося українською стороною як прояв недовіри або навмисної релятивізації відповідальності агресора.

Інтерв'юер двічі перепитує про докази причетності РФ, і реакція В. Зеленського – емоційна, з відчутним обуренням, – пояснюється саме як реакція на провокацію. Відповідь президента є фрагментарною, не завжди чітко структурованою:

«Які можуть бути у нас докази? Пустіть, будь ласка, наших людей на місця і ми будемо знаходити докази. Які у нас докази можуть бути? Тобто зворотних доказів ні у кого немає. І це дамба. Тобто є конструкції, є архітектори, вам всі скажуть, що через ті чи інші обстріли це не могло відбутись. По-перше. По-друге, в цей момент ніяких обстрілів там не було. По-третє, ну ми про це попереджали [...] А що ви думаєте, через що це сталося? Яка історія? Це сталося через що? »

[Зеленський дав інтерв'ю]

<i>BILD, 09:17 → 9:58</i>	<i>WELT, 09:17 → 9:57</i>
Welche Beweise? Mann sollte Zugang unseren Leuten gewähren zu dem Ort. Dann werden wir schauen, welche Beweise es gibt. Welche Beweise könnten wir den haben? Niemand hat Beweise, die das Gegenteil behaupten. Es gibt Fachleute, die sich mit der Konstruktion auskennen und sie	Welche Beweise können wir denn haben? Sollen unsere Menschen, wenn sie vor Ort sein werden oder dorthin gelangen können, dann werden wir Beweise sammeln. Welche Beweise sollten wir jetzt vorzeigen? Es gibt keine Beweise gegen uns, weder noch. Es gibt Fachleute, die sich mit der

<p>sagen, das ist nicht wegen dem Beschuss dazu gekommen. Es gab zu der Zeit auch kein Beschuss. Wir haben schon lange davor gewarnt, dass es etwas passieren kann. Was meinen sie, warum es passiert ist? Welche Geschichte sollte man glauben? Was ist der Grund? [Paul Ronzheimer]</p>	<p>Konstruktion auskennen. Sie werden sagen, es ist nicht wegen Beschuss passiert und in dem Moment gab es keinen Beschuss vom Staudamm. Und wir haben ja davor gewarnt schon seit langem. Was meinen Sie, warum es passiert ist? Welche Geschichte sollte man sich denken? Was ist der Grund? [EXKLUSIV-INTERVIEW]</p>
---	---

Обидва фрагменти демонструють високий рівень майстерності синхронних перекладачів. Через емоційність та спонтанність мовлення Президент обриває речення, вдається до низки риторичних питань. Зрозуміти логіку аргументації Володимира Зеленського та адекватно її перекласти можливо, лише знаючи контекст подій. Особливо проблемні фрагменти тут – фраза «зворотніх доказів ні у кого немає» та два дещо нелогічних речення про дамбу, конструкцію та архітекторів. Обидва варіанти перекладу першого проблемного фрагменту – «Niemand hat Beweise, die das Gegenteil behaupten», «Es gibt keine Beweise gegen uns, weder noch» – сигналізують про успішне декодування інтенції мовця. Так само переклад «Es gibt Fachleute, die sich mit der Konstruktion auskennen» доповнює нелогічне речення оригіналу і є прагматично адекватним.

Далі журналіст двічі питає про готовність української влади провести розслідування, і Володимир Зеленський обриває фразу й починає говорити про вбивства та взяття у полон технічних працівників. Це може здатися відхиленням від теми, але насправді слугує поясненням, чому проведення об’єктивного розслідування є фізично неможливим: не через брак політичної волі з боку України або бажання приховати правду, а через повний контроль території з боку РФ, який унеможливорює безпечний доступ. Саме це Президент підкреслює, коли вчергове

змінює тему і говорить про різку зміну риторики міжнародних структур, які на власному досвіді пересвідчилися у відсутності будь-яких передумов для діалогу з бойовиками.

Наведені приклади демонструють, що без повного розуміння комунікативної ситуації, що включає місце, час, передісторію, політичні й соціальні чинники, неможливо точно декодувати **комунікативну інтенцію мовця** й, відповідно, **визначити прагматичні та функціональні домінанти перекладу**.

2.3. Значення ідіолекту респондента при перекладі

У цьому розділі ми розглянемо особливості ідіолектів чотирьох ключових респондентів та проаналізуємо його роль при перекладі.

Перша леді Олена Зеленська

Ідіолект Першої леді характеризується плавним, правильним мовленням (граматично, стилістично), без «фальш-стартів» чи синтаксичних зламів. Її висловлювання чітко структуровані, логічні й зрозумілі.

Олена Зеленська майже не використовує вставних слів, рідко змінює тему, говорить простою мовою зі стриманою, лагідною інтонацією.

Частими є повтори, а також використання займенників «ти», «ми», «ви», що створює ефект довіри, емоційної відкритості й, головне, спільності пережитого досвіду.

Для перекладача особливо важливо зберегти плавність, лагідність та стриману емоційність мовлення. Необхідно також не випускати свідомих акцентів Олени Зеленської на **людях** та їх **переживаннях**. Уникання риторично абстрактних формулювань та прагнення не перетворювати людські історії в цифри. Відповідно, при перекладі потрібно зберегти цю «риторичну візитівку» Олени Зеленської.

Виразною особливістю її мовлення є уточнення деталей: Перша леді часто називає імена (особливо якщо йдеться про постраждалих), місця, конкретні

обставини, свідомо уникаючи. Значна увага приділяється особистим та емоційним компонентам. Наприклад:

Я розумію, що я можу бути такою самою мішенню, як і всі інші .	Ich weiß, dass ich genauso eine Zielscheibe sein kann, wie auch alle anderen .
Це дуже близько до тебе , завжди.	Es ist sehr nah an dich , immer.
Це наближається до тебе кожного дня, ти не можеш про це не думати, але не час рефлексувати, час діяти.	Es kommt immer näher zu dir , du kannst es nicht ignorieren. Aber es ist keine Zeit nachzudenken, es ist Zeit zum Handeln.
Потім – найстрашніший момент, коли ми всі відчули і побачили, наскільки це звіряче зло. [Вчасна допомога]	Und danach war der Schockmoment, als wir alle gesehen und geföhlt haben, wie grauenhaft das Böse ist. [Exklusiv – BILD-Interview]

Переклад точно передає індивідуальний стиль мовлення Першої леді: вжито особисті конструкції, збережено лаконічність та простоту формулювань.

Президент Володимир Зеленський

Ідіолект Президента широко впізнаваний: експресивність, метафоричність, інтонаційні зсуви, різкі переходи між офіційно-діловим і розмовним стилем, характерні паузи та тембр голосу – усе це частина його риторичного інструментарію. Президент часто вдається до фрагментованої побудови відповідей: починає речення в офіційно-діловому стилі, а завершує розмовною конструкцією, іноді навіть відходячи від основної теми. Мовлення насичене повторами, риторичними запитаннями, порівняннями.

Розгляньмо приклад типового для Володимира Зеленського мовлення:

12:43 → 12:53	13:32 → 13:39
---------------	---------------

<p>Нам складно, тому що ми і так боремось з країною, яка в 40 разів за територією більше, за гідністю менша ... але це їх проблеми. Але за територією більше.</p> <p>[Інтерв'ю Володимира Зеленського представникам ЄМС]</p>	<p>Ja, es ist nicht einfach für uns, denn wir kämpfen gegen ein Land, das 40-mal groß ist wie wir. Natürlich haben sie nicht so viel Würde, aber das Territorium ist tatsächlich größer.</p> <p>[Selenskyj im Interview]</p>
--	--

Тут іронічний контраст «*більша за територією, за гідністю менша ... але це їх проблеми*» в оригіналі має гостро-зневажливий відтінок, однак переклад дещо пом'якшує слова Володимира Зеленського. „*Natürlich haben sie nicht so viel Würde*“ звучить радше як спостереження, а не як колюча репліка.

Цікавою особливістю є консистентне вживання зневажливого «руські», а також часто непередбачуваний перехід на англійську або точкове використання англійських слів: «ми не те що *still try*, ми будемо повертати території» (посилання Ронцгаймер), «у нас є контакти з *Middle East*» (Європьюс). Характерні вставні конструкції: «скажімо так», «ну, знаєте», «я думаю», «мені здається», «чесно», «і це факт», «дивіться», «послухайте». Часто повторює [Selenskyj bei Baischberger; Wolodymyr Selenskyj: Der ukrainische Präsident]:

«Я дуже відкрита / прямолинійна людина»	<i>Ich bin immer direkt.</i>
«Давайте говорити чесно»	<i>Lasst uns ehrlich reden.</i>
«Я – Президент України»	<i>Ich bin der Präsident der Ukraine.</i>

Ідіолект Зеленського балансує між офіційністю й експресивністю, що створює додаткові виклики для перекладача – особливо у ситуаціях емоційної реакції на запитання.

Президент інколи жартує, висловлюється іронічно, наприклад, коли бажає «щасливого кінця» російським солдатам.

Оскільки Володимир Зеленський часто обриває речення, вживає риторичні запитання і повтори, – його складно перекладати –особливо синхронно – без упущення або інформації, або апелятивного навантаження.

Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров

Ідіолект Михайла Федорова – яскравий приклад мовленнєвого стилю, притаманного молодим українським айтівцям. Його мовлення відображає не лише професійну приналежність до сфери технологій, а й комунікативну манеру сучасного держслужбовця.

Протягом інтерв'ю міністр послідовно вживає фахову термінологію та англіцизми, зокрема: «мережецентричний софт», «система ситуаційної обізнаності», «РЕБи», «краудфандинг», «фандрейзинг». Федоров також згадує компанії *Delta*, *Palantir*, а також поняття з цифрової сфери, як-от збереження даних у хмарному середовищі.

Менш формальні вирази, що сигналізують про його належність до технічної спільноти, стали його мовними візитівками: «венчурна культура», «стартап культура», «софт», «проекти *вистрілюють*», «збирати *фідбек* з поля бою», «*тестити* ефективність», «двадцять чотири на сім».

Мовлення Федорова – жваве, структуроване, логічне. Завдяки простим синтаксичним конструкціям він майже не припускається помилок. Його мовлення – чітке, технічне, аргументоване, з мінімальним вкрапленням риторичної динаміки: протягом інтерв'ю виявлено лише два риторичних запитання.

Для перекладача це означає:

- обмежені можливості для компресії повідомлення;
- максимальна увага до точності термінів;
- обережний підбір відповідників для англіцизмів, типових для ІТ-середовища.

Головнокомандувач ЗСУ Олександр Сирський

Ідіолект генерала Сирського суттєво відрізняється від мовлення попередніх респондентів. У його мовленні простежується вплив багаторічної військової

служби, а також росіянізми, російські лексичні й фонетичні вкраплення (інкрустації), численні «фальш-старты», самовиправлення, затягнуті паузи.

Будь-який ствол має знос.	Jedes Schießgewehr kann eine bestimmte Anzahl an Geschossen feuern.
Ми перейшли від наступальних дій до... [починає “оборони”, але виправляє на більш формальне]...ведення оборонної операції.	Wir sind von offensiven Aktionen zur Verteidigung übergegangen
Фактично <u>во всей смузі</u> відповідальності мого угруповання.	Und zwar im gesamten Verantwortungsbereich meiner Gruppierung.
Це відбувається і ґрунтується на тому, що ми повинні її [війну] закінчити <u>с виходом на наши</u> кордони [Ексклюзивне інтерв’ю]	Nun, wissen Sie, es basiert auf der Tatsache, dass wir es beenden müssen. Und zwar an dem Zugang zu unseren Grenzen [Der neue ukrainische Armee-Chef]

Переклад не відтворює «фальш-старты» та російську фонетику, що на наше переконання є правильним рішенням. Ми спостерігаємо відтворення розмовних елементів у тих фрагментах, де це можливо. Такі перекладацькі рішення зумовлені не лише ідіолектом респондента та комунікативними меседжами інтерв’ю, а й форматом закадрового перекладу. Актор озвучення може відтворити інтонацію та логічні паузи. Проте з огляду на новинний формат, статус респондента, а також контекст, було б недоречно імітувати російський акцент чи «фальш-старты».

Видно, що добирати слова Головнокомандувачу непросто. Часто Олександр Сирський вживає вставні конструкції:

«Тобто, ви знаєте, можливо, як вам сказати, треба напружитися всім». Переклад приховує «красномовне» формулювання Головнокомандувача: «Alle sollen sich anstrengen». Необхідно відзначити, що попри суттєву редукцію, прагматичні зсуви відсутні, також перекладач ужив масимально близький до оригінальної лексеми відповідник *anstrengen*.

Саме приклад інтерв'ю Головнокомандувача підштовхує до роздумів щодо **допустимого ступеня втручання** перекладача-редактора та доцільності застосування традиційних технік аудіовізуального перекладу в нефікційному жанрі.

У попередніх розділах ми встановили, що закадровий переклад часто сприймається глядачами як завідомо **правдивий** і, відтак, має бути масимально вірним. Перекладознавча література пропонує низку рекомендацій щодо передачі мовних особливостей фіктивних персонажів (мультфільми, відеоігри тощо), проте чи застосовні ці підходи до перекладу політичних інтерв'ю?

Не виникає сумнівів у доцільності передачі емоційності Президента (включно з інтонуванням), емпатії Першої леді чи технічного стилю Михайла Федорова. Однак у випадку Головнокомандувача Сирського питання передачі фонетики, росіянізмів, а також «стволу» та «зносу» – неочевидне.

З одного боку, для досягнення комунікативної мети мовець, особливо коли йдеться про політиків, має право послуговуватися такими мовними одиницями та риторичними прийомами, якими забажає. Крім того, ми встановили, що індивідуальна манера мовлення тісно пов'язана з іміджевою функцією перекладу і заслуговує на увагу перекладача при встановленні пріоритетів при перекладі. Тож, з огляду на журналістську етику, перекладач або журналіст, відповідальний за підготовку матеріалу, не повинен надмірно втручатися в сказане.

З іншого боку, варто враховувати також чинники, які у випадку кожного респондента можуть впливати на його ідіолект та мовну поведінку в конкретному інтерв'ю. Для О. Сирського українська, очевидно, не є першою мовою; крім того, на записі видно фізичну втому респондента. Ці фактори впливають на підбір слів та

загальну мовну поведінку. Ми робимо висновок, що Олександр Сирський не вкладає «додаткового» прагматичного навантаження у свої слова чи інтонацію, коли каже «ствол», «знос» чи «напрягтися». Це, на відміну від «руських» Володимира Зеленського, – не риторичний прийом і не свідомий добір слів. Відтак, тут не закладене «додаткове» прагматичне значення, яке потрібно декодувати та передати при перекладі.

Цей кейс доводить наявність суттєвих розбіжностей у підходах до здійснення закадрового перекладу фікційних та нефікційних жанрів, описаного у пункті 1.1.2 [Matamala 2019; Orero 2006].

2.4. Вплив екстралінгвальних факторів на перекладацькі рішення

У першому розділі ми з'ясували, що аудіовізуальний переклад передбачає взаємодію різних знакових систем. Ігнорування хоча б одного з елементів аудіовізуального продукту призводить до втрати частини смислового навантаження повідомлення. Екстралінгвальні чинники (пауза, інтонація, міміка, жести, поза тощо) відіграють важливу роль у зчитуванні комунікативного меседжу, а отже, і в прийнятті перекладацьких рішень.

Наявні в інтерв'ю Олени Зеленської екстралінгвальні елементи – усмішка, паузи, зоровий контакт – формують прагматичний ефект її висловлювань. Легкі жарти супроводжується посмішкою та короткою паузою – це дозволяє зрозуміти висловлювання не як критику чи знецінення, а як самоіронічний жарт. Наприклад:

Я не думаю, що ми б з вами зустрілися на цьому інтерв'ю, якби не війна. Чи була б я вам цікава.	Ich denke nicht, dass wir uns zu diesem Interview treffen würden, wenn der Krieg nicht da wäre. Ob ich interessant für sie wäre.
Я перетворилася на людину, яка перевіряє бомбосховища [Вчасна допомога]	Ich bin zu einem Menschen geworden, der Luftschutzräume

	kontrolliert [Exklusiv – BILD-Interview]
--	--

За відсутності візуального ряду (у текстовому перекладі) та оригінальної аудіодоріжки ці висловлювання могли б бути сприйняті значно негативніше, сумніше.

Для Володимира Зеленського екстралінгвальні чинники набувають особливої ваги в емоційно напружених відповідях на питання, які він зчитує як провокативні. Його інтонація в межах одного інтерв'ю може коливатися від дружньої та офіційної до крику та шквалу риторичних засобів. Перед відповіддю на питання, які можна класифікувати як маніпулятивні або наївні, Зеленський нерідко схиляє голову, змінює положення тіла. На обличчі часто з'являються знаки напруження або внутрішньої боротьби з емоціями.

Так, у фразі: *«Це паркани трупів... вони навіть не забирають їх... Паркани з їх людей»* (прямо не відтворено в перекладі), відбувається зміна інтонації – з майже стриманої на гранично емоційну, з підвищенням тону, махом руки та паузою після ключового слова. На фразі: *«...я не можу повернути їй сина»*, Зеленський витримує довгу паузу і стишує голос. Це посилює емпатичне звучання репліки і має бути враховане при перекладі – щонайменше збереженням інтонаційної виразності та паузи.

Особливу вагу екстралінгвальні чинники мають і в тих випадках, коли мовець *ухиляється від прямої відповіді*, але водночас надсилає невербальні сигнали, які підказують закладену імплікатуру. Так, в одному з інтерв'ю Володимир Зеленський у відповідь на питання, яке стосувалося конфіденційної інформації про динаміку переговорів, коротко каже: *«не знаю»* і супроводжує репліку посмішкою, стисканням плечима [Інтерв'ю Зеленського]. З контексту попередніх відповідей (де неодноразово зазначалося, що він не може розголошувати деталей) очевидно, що це *ввічливе і децю жартівливе ухиляння від відповіді*. Без екстралінгвальних елементів

ця репліка могла б читатися занадто прямолінійно – як некомпетентність або байдужість.

Генерал Сирський на інтерв'ю демонструє скупі міміку, стриманий вираз обличчя та справляє враження фізично втомленого. У відповідях на особисті питання помітне легке пожвавлення – усмішка, переривання зорового контакту, особливо при згадці про дітей або про емоційні моменти служби. Олександр Сирський іноді хмикає, дивиться в бік та легко усміхається на початку відповідей на дещо загальні або наївні питання з боку іноземних журналістів.

У випадку політичного інтерв'ю, на відміну від фікційних жанрів (мультфільмів, кіно), екстралінгвальні чинники не створюють обмежень, а навпаки – **працюють на користь** перекладу. По-перше, при виконанні перекладу після запису інтерв'ю перекладач має доступ до аудіо- і відеоряду, що дозволяє зчитувати жести, паузи, погляди, інтонацію та адаптувати переклад. По-друге, глядач теж до певної міри чує і бачить респондента, його реакції, жести та міміку.

Потенційна проблема – **відсутність відеоряду** на момент виконання перекладу та **затримка між жестами і перекладом**, коли вираз обличчя або міміка не збігаються з таймінгом перекладної репліки.

Отже, для перекладача екстралінгвальні чинники – це ключ до точного зчитування інтенцій, емоційного змісту й прагматичних імплікатур. А для глядача – це спосіб компенсувати можливі втрати у перекладі.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

1. Потреба у інтерв'юванні політичних діячів – реакція медіа на сучасні запити суспільства. Інтерв'ю покликане інформувати громадськість та формувати суспільну думку. Своєю чергою контекст, що зумовлює потребу в комунікації, статус респондента та вид медіа визначають тематику інтерв'ю, його функції, основні прагматичні акценти та формат. Відтак, контекстуальна обізнаність – ключ до прагматично адекватного перекладу.

2. Діалогічність як жанрова риса інтерв'ю створює динамічну структуру розмови й визначає роль журналіста як активного учасника комунікативного процесу.

3. Інформативно-персуазивна функція політичного мовлення в інтерв'ю перегукується з інформативною, оперативною та апелятивною функціями тексту, а інтегративна та іміджева функції – з експресивними текстами за перекладознавчою типологією текстів К. Райс.

4. Розуміння контексту комунікативної ситуації виступає одним із вирішальних факторів визначення перекладацьких домінант та успішного декодування меседжу.

6. Ідіолект респондента – один із найскладніших викликів при АВП політичних інтерв'ю. Навіть схожі меседжі, як от заклик не боятися, гуртуватися, апелювання до свідомості та моралі, тощо, кожен респондент оформлює по-своєму. Забезпечення індивідуальності «звучання» українських політичних діячів німецькою мовою – не проста, але важлива частина завдання перекладача. Схильність до експресивності, метафоричності, частота вживання риторичних прийомів, тяжіння до вживання певних граматичних конструкцій, недорікуватість та інші індивідуальні риси мовлення суттєво ускладнюють переклад, особливо синхронний. Проте контекстуальна обізнаність у поєднанні з попереднім аналізом ідіостилю респондента полегшують процес прийняття перекладацьких рішень.

7. Ми встановили, що практики закадрового перекладу фікційних жанрів не можуть вважатися повністю застосовними до жанру телевізійного політичного

інтерв'ю. Відтворення фонетичних особливостей, мимовільних обмовок та стилістичних неточностей лежить поза межею відповідальності перекладача та/або актора озвучення.

8. Екстралінгвальні елементи мають багато переваг для аудиторії, проте дещо ускладнюють роботу перекладача у тому випадку, якщо той сприймає повідомлення лише на слух.

РОЗДІЛ III АНАЛІЗ ПРАГМАТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДНИХ ІНТЕРВ'Ю

3.1. Труднощі у передачі комунікативного меседжу в перекладі

У цьому розділі ми розглянемо одну з ключових проблем у перекладі політичного інтерв'ю – збереження бажаної комунікативної інтенції мовця.

Особливу складність становлять ті фрагменти, у яких мовець апелює до колективної пам'яті, емоційних асоціацій або культурно маркованих образів. Це особливо помітно в інтерв'ю Олени Зеленської для німецького видання BILD, де Перша леді розповідає про фотосесію для *Vogue* біля зруйнованого літака «Мрія» в Гостомелі.

15:10 → 15:33	16:00 → 16:24
<p>Єдине, про що я думала, – це про фото в Гостомелі біля літака, біля нашої "Мрії". А потім я зрозуміла, що це і моя зруйнована мрія. Мою мрію так само зруйнували загарбники, як і мрії мільйонів українців. І я маю право встати біля неї, сфотографуватися і висловити свої почуття.</p> <p>[Вчасна допомога]</p>	<p>Das Einzige, worüber ich noch nachgedacht habe, war das Fotoshooting in Hostomel neben unserer Mrija. Und dann habe ich begriffen, es ist auch mein Traum, meine Mrija, die die Besatzer zerstört haben. Und ich habe das Recht dazu, mich danebenzustellen und meine Gefühle zum Ausdruck [zu] bringen. [Exklusiv – BILD-Interview]</p>

У наведеному прикладі українською мовою реалізовано складний риторичний прийом – метафоричне накладання значення лексеми «мрія» на термінологічну номенклатуру назву зруйнованого символу гордості українського авіабудування – літака Ан-225 «Мрія». У німецькому перекладі цей прагматичний шар втрачається. Німецькомовна аудиторія, найімовірніше, не ідентифікує «Мрію» як Ан-225 – відомий кожному українцеві надважкий транспортний літак та гордість авіаційної інженерії.

У результаті комунікативна інтенція – висловити особистий біль та апелювати до колективного досвіду втрати – **розмивається в перекладі** (в цьому

випадку – синхронному), що унеможливило повноцінну реалізацію прагматичного ефекту. Ми пропонуємо такий варіант перекладу: «*das Fotoshooting in Hostomel neben unserem Rekord-Flugzeug Mrija – Traum*».

Ще один суттєвий виклик для перекладача – передача **індивідуального стилю мовлення** та **емоційної насиченості висловлювань**, які нерозривно пов'язані зі спонтанною природою усного інтерв'ю. У таких випадках мовлення Володимира Зеленського позначене семантичними зламами, інтонаційними виділеннями, самовиправленнями, які, з одного боку, можуть бути просто неточностями, а з іншого – відіграють важливу прагматичну функцію і посилюють іллокутивну силу висловлювання.

Розгляньмо приклади з інтерв'ю Володимира Зеленського журналісту Паулю Ронцгаймеру для видання BILD:

04:05 → 4:22	06:00 → 6:30
<p>Я думаю, що він може привезти більше навіть людей, тільки це не російські солдати, <i>це не російські військові</i>. Те що він на людину одягає форму, він від цього не стає військовим. Він може взяти пугало, яке стоїть в полі, і надіти на нього <i>російську армію</i>, <i>але це поле буде тільки від ворон відволікати</i>. Ось і все. А проти <i>серйозних</i> військових української армії нічого вони зробити не зможуть. <i>Ось про що я</i>. [Інтерв'ю Володимира Зеленського порталу Bild]</p>	<p>Ich denke, er wird sogar noch mehr mobilisieren. Aber es sind keine russischen Soldaten. Er kann einem Menschen eine Uniform anziehen, aber daraus wird kein Soldat. Er kann auch eine Vogelscheuche auf ein Feld stellen und in eine <i>russische Uniform</i> anziehen. Aber gegen die ukrainische Armee können sie nichts ausrichten. <i>Darum geht es</i>. [Selenskyj reagiert]</p>

Перша складність для перекладу цього фрагмента полягає у форматі синхронного перекладу, що майже завжди передбачає редукцію повідомлення. На цьому прикладі ми бачимо успішно виконану **компресію** висловлювання: прибрано повтор «це не російські військові» і другу частину речення про опудало. Разом з тим, інтенція знецінення російської армії та протиставлення її українським військовим – збережена. Перекладачеві вдалося передати основний меседж про відсутність бойової спроможності мобілізованих російських сил і зберегти глузливий тон.

Інша проблема – обмовки Володимира Зеленського: одягнення «російської армії» на новобранців та «поле, яке буде тільки від ворон відволікати». Очевидно, що це просто помилки спонтанного мовлення і перекладачка цілком справедливо вилучила цей шматок з перекладу, адже він повторює уже озвучений меседж.

Такий приклад свідчить про те, що за умов грамотної редукції переклад може лишатися **прагматично адекватним**, не втрачати апелятивність навіть попри втрату окремих стилістичних компонентів.

Розгляньмо наступний приклад з того ж інтерв'ю:

08:10 → 08:31	08:10 → 08:31
<p><i>Не можна йти на ці компроміси.</i></p> <p>Це компроміси із совістю, із людьми, із міжнародним правом. І зі свободою, демократією. <i>Не можна на це йти.</i> Вже пішли всі. Після Криму вже пішли на це люди.</p> <p>Спробували забути, що у нас анексували Крим. [там само]</p>	<p><i>Wir können uns nicht auf diese Kompromisse Einlassen. [Es] sind Kompromisse mit Gewissen, mit Freiheit, mit Demokratie, mit dem Völkerrecht.</i> Nach der Krym zum Beispiel haben Menschen versucht zu vergessen, dass die Krym annektiert wurde.</p> <p>[там само]</p>

Тут важливо не пропустити ключовий меседж Володимира Зеленського щодо «компромісу з совістю» – морально неприйнятної поступки, яку він категорично відкидає. Попри те, що у перекладі не збережено початковий порядок аргументів і

пропущено інтонаційно навантажений повтор «не можна на це йти», така редуція є цілком виправданою в умовах синхронного перекладу, де перекладач обмежений часом і темпом мовця.

Особливо вдалими є рішення об'єднати чотири речення українського оригіналу, що стосуються реакції на анексію Криму, в одне лаконічне німецьке твердження. Така *структурна компресія* дозволяє вчасно і чітко передати основну ідею: попередження про небезпеку моральної інерції Заходу та заклик не повторювати помилок минулого. У результаті, попри втрату деяких стилістичних засобів, меседж зберігає свою прагматичну силу і апелятивний ефект.

Далі в цьому ж інтерв'ю ми спостерігаємо інший, **менш очевидний** чинник труднощів перекладу.

19:35 → 20:06	17:00 →
<p>Питання мені здається не в людях [йдеться про людей при владі], питання в філософії їх режиму, філософії збереження їх влади, філософії відношення до України. Якщо вони її не змінять, якщо вони не змінять свою доктрину, якщо вони не змінять [підкреслений інтонацією повтор], то неважливо, хто там буде замість нього. Молода людина, стара людина, тощо... Мені здається, що питання, щоб людина повернула свій мозок [провертає рукою коло голови]. [там само]</p>	<p>Hier geht es um die Philosophie des Regimes, die Philosophie der Machterhalt, die Philosophie der Beziehungen zu der Ukraine. Wenn diese Philosophie sich nicht verändert, dann ist es nicht wichtig, wer sein Nachkommen wird, ein alter Mann oder ein junger Mann. Ich finde, geht es darum, dass der Mensch zurück seinen Verstand gewinnt. [там само]</p>

Тут, по-перше, складність полягає в тому, щоб не викривити критично важливу думку Володимира Зеленського, який відповідає на питання про те, чи, на

його думку, війна закінчиться після смерті Путіна. У досить експресивній формі він дає зрозуміти, що ні Україна, ні Захід не мають важелів впливу на політичний вибір росіян. Ба більше – Зеленський принципово не пов’язує російський режим із конкретною особою. Це – усвідомлено обраний ним меседж, який він транслює західній аудиторії.

У перекладі вдало збережена логіка і смисл його роздумів щодо доктринальної незмінності російської політики та необхідності її повного переосмислення. Однак ключовий момент – остання фраза – **втрачає** потрібний смисловий відтінок. Супроводжуючи слова «*питання, щоб людина повернула свій мозок*» жестом, мовець додає невербальне уточнення – стискає руку та обертає її біля голови. Якщо сприймати фразу лише на слух, може скластися враження, що йдеться про *повернення* втраченого розуму, тобто *повернення до чогось, що колись існувало*: „*zurück seinen Verstand gewinnen*“.

Проте, враховуючи **жест**, стає зрозуміло, що Зеленський має на увазі не повернення до минулого стану, а кардинальний злам – зміну мислення, повне викорінення старої філософії. Таким чином, у перекладі з’являється інший акцент, який не зовсім відповідає прагматичному значенню. Ми пропонуємо: «...*dass der Mensch endlich anfängt, umzudenken*», «...*dass der Mensch sich von den alten Doktrinen losreißt*».

Цей кейс ілюструє, як **невербальні компоненти уточнюють і фіксують зміст висловлювання**, і доводить важливість забезпечення синхронному перекладачеві одночасного доступу до аудіо- і відеоканалу. Адже в політичному дискурсі жести, міміка, інтонаційна артикуляція можуть бути носіями ключового змісту, який не завжди міститься у словах.

Ще одна потенційна складність перекладу політичного інтерв’ю – використання специфічних посилань, зокрема назв військових операцій. У таких випадках перекладач повинен знати усталені відповідники у мові перекладу, щоб уникнути двозначності або фактичної помилки.

8:39 → 8:46	08:34 → 08:40
Тому що всі ті операції, які проводились, «Буря в пустелі» та інші, <i>они</i> буквально місяць-два були. [Ексклюзивне інтерв'ю]	Denn selbst die ganzen Militäroperationen, die es gab, wie Sturm in der Wüste und andere, dauerten ein bis zwei Monate. [Der neue ukrainische Armee-Chef]

У наведеному прикладі Олександр Сирський згадує операцію «Буря в пустелі» – багатонаціональну військову кампанію в Іраку (1991), яка має чітко закріплену назву в німецькому військово-політичному дискурсі: „*Operation Wüstensturm*“. У перекладі замість усталеного „*Operation Wüstensturm*“ використано кальковану форму „*Sturm in der Wüste*“. Така невідповідність хоч і не викривляє прагматичного змісту висловлення, але сигналізує про недостатню уважність у роботі з політичними та воєнними реаліями. Крім того, у аудиторії може скластися хибне враження щодо фаховості респондента.

Розгляньмо ще один приклад з того ж інтерв'ю:

9:10 → 9:43	8:53 → 9:14
Тому що будь-який ствол має знос , він може випустити певну кількість снарядів, а потім його треба міняти [...] І тут економіка колективного заходу повинна нам також допомагати, тому що ми воюємо і використовуємо найцінніше, що є це – наших людей, це цвіт нашої нації . [там само]	Denn jedes Schießgewehr kann eine bestimmte Anzahl an Geschossen feuern. Danach muss man es tauschen. [...] Und hier sollte uns auch die westliche Wirtschaft helfen. Denn wir kämpfen und nutzen das Wertvollste, was es gibt – Unsere Menschen. Sie sind die Blumen unserer Nation. [там само]

Насамперед перекладач має вирішити, чи варто стилістично втручатися у вислів «ствол має знос», адже точніший відповідник *Knarre* має занадто розмовне забарвлення. Далі маємо лексичну проблему: формулювання «колективний захід»

– типовий росіянізм, калька з рос. «*коллективный Запад*» і стійке ідеологічне кліше. В українському політичному дискурсі воно майже не вживається. У перекладі це передано як „*westliche Wirtschaft*“, що пом’якшує ідеологічне забарвлення і звучить нейтральніше.

Наступна складність – передача метафори. Фраза «*це цвіт нашої нації*» позначає найкращих, найцінніших людей, які гинуть на війні. Переклад „*Blumen unserer Nation*“ (калькування) у цьому контексті викликає стилістичний дисонанс. У такому випадку доцільніше або опустити метафору, або замінити її на стилістично адаптований відповідник. Ми пропонуємо „*Sie sind das Rückgrat unserer Nation*“.

Тож, збереження комунікативного меседжу ускладнюється образністю мовлення, риторичними прийомами, спонтанністю мовлення та наявністю невербальних компонентів.

3.2. Вплив перекладацьких рішень на збереження вихідної інтенції мовця

У попередньому розділі ми розглянули основні причини труднощів під час перекладу політичних інтерв’ю. У цьому розділі увага зосереджена на наслідках перекладацьких рішень – зокрема, на тому, як вони впливають на збереження інтенції мовця.

Розгляньмо приклад з інтерв’ю Олени Зеленської виданню BILD.

27:58 → 29:02	29:59 → 30:13
Громадянам Німеччини я хочу сказати, що це і ваша війна. Просто ми на передньому фланзі, а ви – в тилу. [Вчасна допомога]	Deshalb möchte ich den Menschen in Deutschland sagen, es ist auch euer Krieg. [Exklusiv – BILD-Interview]

Це – заключна репліка інтерв’ю. Те, що найвірогідніше лишається в пам’яті глядача. В оригіналі Олена Зеленська використовує чітку, багаторівневу риторичну

структуру: *пряма адресація, теза про спільну відповідальність, образ фронту/тилу*. У перекладі передано лише центральну тезу «це і ваша війна», але втрачено розгортання метафори, що посилює апелятивність. Через це суттєво знижується емоційна сила вислову.

04:23 → 05:38	04: 53 → 06:10
<p>... атака знову ж на центр Києва, ви знаєте, що прилетіла ракета на перехресті [вул.] Володимирської і [бульв.] Тараса Шевченка, і одна з ракет потрапила на дитячий майданчик [...]</p> <p>... Потрощені вікна в одному з корпусів університету Шевченка [...] Дівчина, яка загинула на перехресті, Оксана, працювала в лікарні Охмадит [...]</p> <p>Її безпосередній керівник – це Олександр Лисиця, він керівник центру трансплантології «Охмадиту». [там само]</p>	<p>Und Sie wissen, dass eine Rakete die Kreuzung der Wolodymyrska Straße und die Straße [Platz] Taras Schewtschenko getroffen hat. Eine Rakete hat einen Kinderspielplatz getroffen. In der Nähe von der Kreuzung wurden die Scheiben eingeschlagen in einem Gebäude von Schewtschenko-Universität [...]</p> <p>Eine junge Frau, Oxana, die an der Kreuzung gestorben ist, sie arbeitete in dem Krankenhaus Okhmadyt [...]</p> <p>Ihr direkter Vorgesetzter ist Oleksandr Lysyzia. Er ist der Leiter des Transportzentrums Okhmadyt.. [там само]</p>

«Візитівка» Олени Зеленської – увага до фактів, імен, назв, конкретики. Її висловлювання завжди сконцентровані на конкретних людях і подіях, що посилює емоційне залучення аудиторії. У перекладі ця риса загалом збережена: подано назви вулиць, лікарні, ім'я загиблої.

Це хороший приклад перекладу важливого елементу ідіолекту Першої леді – фокус на людях та їхніх історіях.

Проте далі маємо фактологічну помилку, яка суттєво впливає на зміст: замість «*центру трансплантології*» сказано «*транспортний центр*». У результаті помилки втрачається важливий інформаційний компонент меседжу і порушується загальна стилістична лінія респондентки.

13:14 → 13:25	14:01 → 14:13
... користуюся будь-якою можливістю, щоб розповідати світові зсередини про Україну, про людей, які тут живуть під цим військовим тягарем. [там само]	Ich nutze diese Möglichkeit, um die Welt aus der Ukraine über die Ukraine zu erzählen, über Menschen, die hier leben. [там само]

Ще одна визначна риса мовлення Олени Зеленської – це відкритість у висловленні емоцій та увага до переживань інших. У цьому фрагменті Перша леді апелює до емоцій аудиторії, проте через опущення в синхронному перекладі комунікативна мета висловлювання не читається так чітко.

Наступна складність при перекладі політичних інтерв'ю – це помилки та кострубатий синтаксис, що властиві спонтанному мовленню. Розгляньмо приклад з інтерв'ю Головнокомандувача Збройних сил України Олександра Сирського:

2:46 → 3:18	2:40 → 2:56
... і щоденно зранку до ночі, до глибокої ночі штурмує наші позиції. Але ж за 4 місці... Я бачу ситуацію так, що вже 4 місяці, фактично, противник розпочав оцей глобальний наступ з 3 жовтня, 3 жовтня [повтор]. І, виходить, вже 4 місяці, 4, так [перепитує] , він веде наступ високої інтенсивності.	... und jeden Tag, von morgens bis abends, bis spät in die Nacht stürmt er unsere Stellungen. Tatsächlich startete der Feind diese globale Offensive ab dem 3. Oktober. Es ist so, dass er seit vier Monaten, seit vier Monaten führt er eine Offensive von hoher Intensität. 2:56 → 3:08

[Ексклюзивне інтерв'ю]	<p>Und mich, was beunruhigt mich? Mich beunruhigt vor allem die Munition. Munition und die Menschen. Das sind zwei solcher Themen, die zurzeit für uns sehr aktuell sind. Es ist schwer . [Der neue ukrainische Armee-Chef]</p>
------------------------	---

У першому фрагменті маємо справу з типовими рисами усного спонтанного мовлення, такими як повтори, спонтанні уточнення («4, так?»), паузи, синтаксичні злами, які у письмовому тексті виглядають як порушення граматичної логіки. Перекладач справедливо спростив структуру речень, зберігши основний зміст: дати, хронологічну рамку, інтенсивність наступу.

Німецький переклад містить текст, якого немає в українській версії. Імовірно, ці речення були вирізані під час фінального монтажу відео українською мовою. Альтернативне пояснення – переклад заповнює довгу паузу у мовленні генерала Сирського через повільний темп мовлення та компресію змісту у попередньому фрагменті. У такому випадку ми спостерігаємо приклад часткової реконструкції мовлення, заснованої на припущеннях перекладача або редактора.

Крім того, формулювання перекладу та інтонація актора озвучення дещо викривлюють інтенцію мовця: переклад звучить так, ніби генерал Сирський емоційно підкреслює, що напружені бої тривають аж чотири місяці, а не просто перепитує [Пальцевич 2025, с. 78].

Вартий уваги і той нюанс, що текст перекладу в інтерв'ю генерала Сирського начитується без урахування пауз і темпу мовлення респондента. Як наслідок – **задовгі паузи** між закінченням перекладної та оригінальної аудіодоріжки. Значно краще сприймається озвучення, де актор або перекладач робить паузи між фразами, не «переганяє» респондента, наприклад, як у інтерв'ю Володимира Зеленського для ARD [Kann die Ukraine noch gewinnen; Wolodymyr Selenskyj bei maischberger]. Таке

озвучення майже повністю унеможлиблює надто затягнуті паузи та забезпечує кращу кінетичну синхронію.

Розгляньмо цікаві фрагменти з інтерв'ю Володимира Зеленського для *Euronews*. Президент говорить про свою логіку дій на перемовинах в Ер-Ріяді і пояснює, з якими питаннями працює переговорна команда.

04:03 → 04:17	04:13 → 04:27
Також був дуже важливий один момент, він якимось чином з медійного поля зник. Хоча я вважаю, що це номер один , з чим ми їхали – це повернення наших діточок, яких руські вкрали. [Інтерв'ю Володимира Зеленського представникам ЄМС]	Ein weiteres Moment, dass leider irgendwie abhandengekommen ist in den Medien. Es geht um die Rückführung von unseren Kindern, die die Russen entführt haben. [Selenskyj im Interview]

У цьому фрагменті втрачається чіткий акцент на пріоритеті теми викрадених дітей. Фраза «я вважаю, що це номер один» в оригіналі вказує на позицію делегації. У синхронному перекладі пропущений, на нашу думку, **ключовий маркер пріоритету**, який впливає на меседж мовця.

Розгляньмо наступний приклад:

39:25 → 39:48	40:11 → 40:31
Далі що стосується, пана, який це коментує, він не схожий на військового і у нього немає такого досвіду. Наскільки мені відомо, він дуже непогано вміє продавати і купувати нерухомість. [там само]	Und jetzt betreffend des Herren, der das kommentiert. Es scheint nicht so, als ob er ein General wäre oder ... er ist kein Militär, er hat diese Erfahrungen nicht. Soweit ich weiß, er kann ganz gut Immobilien an- und verkaufen. . [там само]

Тут Володимир Зеленський, говорячи про Стівена Віткоффа – американського забудовника й інвестора, якого Дональд Трамп призначив своїм дипломатичним спецпосланцем, – іронізує над його некомпетентністю. Імплікатура тут – заперечення легітимності джерела, висміювання. Подібні висловлювання потребують особливої перекладацької *чутливості*, оскільки навіть незначні зміщення в тональності можуть або посилити, або, навпаки, нівелювати прагматичний ефект. У цьому випадку переклад передає іронію точно за силою та інтонацією, що свідчить про високий рівень адекватності та професійний підхід.

Наступний приклад ілюструє передачу прихованого дорікання:

18:33 → 18:50	19:18 → 19:34
У нас було кілька контактів з <i>Middle East</i> , з цими країнами, які до цього з нами навіть не дуже розмовляли, тому що балансували між нами і руськими. І якщо чесно, <i>більше гралися і загравали</i> з руськими через економічні стосунки. . [там само]	Und später hatten wir einige Kontakte von Nahost die vorher mit uns auch nie so viel gesprochen haben. Sie haben eher mit russischen Seite zusammengearbeitet wegen wirtschaftlichen Beziehungen. [там само]

Фраза «*якщо чесно, гралися і загравали*» має виразну іронічну конотацію – це публічне дорікання нерішучості країн, які намагалися уникнути прямої позиції. У перекладі збережено лише факт співпраці, без оцінки чи емоційного тону, що згладжує меседж і пом'якшує критику, яку Президент насправді транслює в бік країн Близького Сходу.

Розгляньмо ще один приклад перекладу «гострих» висловлювань:

09:38 → 09:43	10:23 → 10:31
Їх чорноморська частина флоту [...] або на дні, або вони сховані. [там само]	Und der Teil der Schwarzmeerflotte von Russland ist entweder unterm

	Wasser oder versteckt oder zerstört. [там само]
--	--

Іронічне «*на дні*» в українській мові буквально і метафорично означає знищення, приниження, провал. Перекладі „*unterm Wasser*“ – буквальный, і втрачає іронічну, принизливу імплікатуру, натомість з’являється додатковий варіант „*zerstört*“, якого не було в оригіналі. Це зміщує тональність з глузливої на просто інформативну.

Перейдімо до аналізу фрагментів з інтерв'ю Володимира Зеленського незабаром після трагедії на Каховській ГЕС.

00:17 → 00:48	WELT, 00:18 → 00:51
Перш за все, мені б хотілося подякувати міжнародним організаціям, які одразу підтримали Україну через вибух, спричинений підривом з боку РФ. Вибух, який призвів до такої екологічної катастрофи. Підірвана Каховська дамба на Каховському водосховищі, але я не можу сьогодні подякувати міжнародним організаціям. [Володимир Зеленський дав інтерв'ю]	Vor allem würde ich sehr gerne den internationalen Organisationen danken, die sofort ihre Hilfe <i>geleistet und angeboten haben</i> . Wegen der Explosion, die von der russischen Föderation verursacht wurde. Das alles führt zu einer Umweltkatastrophe. Der Kachovka Staudamm wurde gesprengt, der Stausee. Aber ich kann heute nicht... ich kann den internationalen Organisationen nicht danken.» [EXKLUSIV-INTERVIEW]

Помилка перекладачки, до можливих причин якої ми зверталися у розділі 2.2., дещо викривлює смисл сказаного й ще більше плутає аудиторію. Розчарування та претензія до відсутності реагування значно слабше звучать в перекладі.

Наступний фрагмент також стосується розчарування та критики міжнародних гуманітарних структур:

01:25 → 01:36	BILD, 01:30 → 01:39
Бені знається, люди не живуть життям людей і забувають, для чого ці організації. Не для того, щоб зберегти життя, а для того, щоб в черговий раз сказати, це їх мандат, або не їх мандат. [там само]	Manchmal denke ich, die Menschen können sich nicht in andere hineinversetzen. Es geht nicht darum, leben zu bewahren, sondern sich über die Verantwortung zu streiten. [Paul Ronzheimer]

Цей фрагмент – приклад вдалого синхронного перекладу. Перекладач правильно зчитав прагматичне навантаження та меседж Зеленського – відірваність представників великих NGO від реалій українців та глибоке розчарування. До того ж, перекладач вдало перефразовує речення, зробивши його значно логічнішим, ніж в оригіналі. Єдиний недолік – упущення юридичного терміну «мандат». Переклад WELT дещо точніший: «*Manchmal denke ich, dass Menschen sich nicht in andere Menschen versetzen können und diese Organisationen vergessen, wofür sie da sind. Sie arbeiten nicht um zu helfen, sondern sie klären immer die Frage, ob das zu Ihrem Mandat gehört oder nicht*» [EXKLUSIV-INTERVIEW].

Перейдімо до одного з найбільш проблемних фрагментів:

03:25 → 04:24	BILD, 03:26 → 04:09
Друге, на що я хотів би звернути увагу – на <u>окупованій</u> стороні – люди, тварини – мертві [пауза]. З дахів затонулих домівок люди зараз бачать як плавають утоплені люди. І це з тієї сторони, з тимчасово окупованої [звершує відповідь про те, що несе Росія в Україну]. Нам дуже складно з тієї	Das zweite <u>was mir aufgefallen ist</u> , auf der <u>überfluteten</u> seite sind menschen und tiere gestorben. Menschen, die sich auf Dächer retten konnten wie Ertrunkene an Ihr vorbeitreiben. Das hat Russland... [обривається, початок відповіді про те, що несе Росія в Україну]. Es ist sehr schwer, die menschen aus

окупованої частини Херсонщини забрати людей, тому що як тільки наші люди хочуть забрати їх, стріляють <u>окупанти</u> з відстані. [там само]	dem gebiet herauszuholen. Denn sobals wie versuchen jemanden dort herauszuholen, werden unsere truppen von entfernung beschossen. [там само]
--	--

По-перше, комунікативний намір Володимира Зеленського, який він прямо озвучує на початку «*хочу наголосити*», замінено на зовсім інше за значенням «*aufgefallen*». Такий переклад **викривлює** основний риторичний намір – наголосити на наслідках трагедії.

По-друге, не передано риторичну емоційність щодо загиблих людей і тварин через більш розмовний синтаксис у перекладі.

Далі, у перекладі **втрачено ключовий контекстний маркер** – *тимчасово окупована частина Херсонщини*. Згадка про це підказує необізнаним слухачам, чому саме евакуація є складною. Натомість у перекладі сказано лише «*überflutete Seite*». Також не уточнено, що стріляють *окупанти*. Переклад «*werden unsere Truppen beschossen*» залишає відкритим питання – **хто** стріляє і **чому**, якщо слухач не володіє контекстом.

Це – серйозні вади перекладу, оскільки далі в розмові Зеленський емоційно відповідає на запитання про те, чому відповідальність за підриг ГЕС покладається на РФ. Теза про те, що територія була окупована саме російськими силами, має ключову вагу в його аргументації. Якщо з попередніх фрагментів перекладу не впливає, хто контролює територію, то й подальше пояснення звучить менш зрозуміло.

Крім того, втрата згадки про окупантів руйнує пресупозицію, важливу для успішності комунікації: у розмові Зеленського з Ронцгаймером обидві сторони знають, що РФ контролювала правий берег Херсонської області на момент трагедії. Якщо переклад не фіксує це знання, аудиторія втрачає **ключ до розуміння причинно-наслідкових зв'язків**. Тут переклад *WELT* вдало зберігає слова-

маркери: «*Was ich gerne unterstreichen möchte – auf der besetzten Seite sind Menschen, sind Tiere – alle tot. Und das ist auf der besetzten Seite. [...] Weil sobald unsere Menschen, unsere Helfer, die rausholen wollen, werden sie von den Besatzern beschossen.*» [EXKLUSIV-INTERVIEW]

Цей приклад демонструє важливість правильного розставлення **ієрархії пріоритетів** при перекладі, а також застосування перекладацьких тактик (тут компресії) відповідно до цієї ієрархії.

Розгляньмо фрагмент інтерв'ю Володимира Зеленського, де йшлося про затримки постачання зброї від Німеччини:

14: 30 –>16:27	12:00 –>13:40
<p>Я хочу звернутись до Німеччини і сказати: ви незалежні від будь-якої держави. Це ваша думка. Якщо ви готові зберегти життя нашим українцям, бо це – про збереження життя, будь-яка броньована техніка, включаючи ці танки. Ми захищаємо свою землю, тож дайте нам, ви незалежна держава. Якщо ви не хочете нам дати, послухайте, без образ, ви самостійна держава, так не давайте [...]</p> <p>Німеччина – найпотужніша економіка в Європі. Так будьте прикладом всім іншим державам, а не навпаки. [Зеленський дав інтерв'ю]</p>	<p>Ich möchte mich an Deutschland wenden und sagen, sie sind unabhängig von anderen Staaten. Es ist Ihre Meinung. Wenn Sie bereit sind, die Menschenleben bei uns zu retten, denn wir verteidigen unsere Land, gebt uns diese Waffen. Sie sind ein unabhängiger Staat. Wenn Sie uns diese Waffen nicht geben wollen, dann nichts für ungut. Sie haben Ihre Meinung [...]</p> <p>Deutschland ist die stärkste Volkswirtschaft in Europa. Dann kann Deutschland auch mit einem Beispiel vorangehen. [Wolodymyr Selenskyj: Der ukrainische Präsident]</p>

Цей фрагмент – хороший приклад вдалої компресії: збережено основний меседж, емоційну напругу. Тут Зеленський майже кричить, активно жестикулює, його мовлення емоційно насичене, фрази перериваються, повторюються. Перекладачеві вдалося скомпонувати все це в цілісне, логічне висловлювання, не втративши при цьому ключового меседжу – броньована техніка потрібна для захисту життя, вона не може спричинити ескалацію або навіть поставити крапку війні. Водночас опущено риторичний «укол» наприкінці, що дещо пом'якшує інтенцію Зеленського.

Розгляньмо фрагмент, де йдеться про цінності під час війни:

<i>00:30 → 00:53</i>	<i>00:30 → 00:53</i>
Я змінююся так само, як і наші громадяни. Цінності для наших громадян, перш за все, найважливіші речі залишились і в серці, і в пріоритеті. Сім'я, діти, держава, мир на цій державі – це найголовніші цінності. [там само]	Ich habe mich verändert, unsere Bürger haben sich verändert. Das wichtigste ist in unseren Herzen als Priorität geblieben – Familie, Kinder, Staat, Frieden in diesem Staat. Das sind die Wichtigsten Werte. [там само]

У цьому фрагменті Зеленський чітко підкреслює єдність себе та народу, акцентує на спільності трансформації й цінностей. У перекладі цей акцент зміщений. Така зміна порядку дещо зменшує ефект ідентифікації лідера з народом, що є важливою частиною меседжу. Разом з тим, чітко збережено порядок ієрархії цінностей, що є особливо важливим, коли йдеться про чутливі теми.

Розгляньмо вдалий переклад фрагменту інтерв'ю Михайла Федорова для ZDF:

<i>14:40 → 15:09</i>	<i>14:40 → 15:09</i>
... Україна сьогодні – найкраще місце в світі для тестування розвитку воєнних технологій	... die Ukraine jetzt der beste Ort in der Welt dafür ist, um Militärtechnologien zu testen [...]

<p>[...]Меседж в тому, що якщо ви займаєтесь технологіями, які можуть допомогти нам перемогти, терміново приїжджайте в Україну і ми зробимо все, щоб ваша технологія стала успішною. [Ukraines Digitalminister]</p>	<p>Die Botschaft ist, wenn Sie an Technologien arbeiten, die uns zum Sieg verhelfen können, kommen Sie dringend in die Ukraine und wir werden alles tun, damit Ihre Technologie erfolgreich wird. [Ukraines Digitalminister]</p>
---	--

Заклик, спрямований на технічну спільноту, перекладений у всій повноті, й зовсім не викривлює тон та смисл висловлювання.

Потрібно зазначити, що ідіолект Михайла Федорова було майже повністю передано у перекладі: стартап культура – *Start-up-Kultur* збирати фідбек з поля бою – *Feedback vom Schlachtfeld bekommen* тестити ефективність – *Militärtechnologien testen*, двадцять чотири на сім – *24 Stunden am Tag, sieben Tage die Woche*, софт – *Software*.

Збереження вихідної інтенції мовця в перекладі політичних інтерв'ю залежить від адекватності відтворення риторичних прийомів, ідіолекту та чутливості до прагматичних акцентів. Помилки, надмірні компресії або спрощення можуть нівелювати емоційне наповнення, послабити переконливість меседжу й спотворити логіку аргументації.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III

1. Формат перекладу безпосередньо впливає на успішність відтворення бажаного комунікативного ефекту. Найбільше помилок, прагматичних зсувів, неточностей, а також формальних недоліків (якість звуку, голос, обмовки) ми спостерігаємо у синхронному перекладі. Відтак, вважаємо виправданим виділення ресурсів для перезапису синхронного перекладу перед публікацією матеріалу.

2. Прагматично-функціональна перекладознавча парадигма застосовна до АВП політичних інтерв'ю за умови наступної зауваги: розуміння політичного інтерв'ю як *пропозиції інформації* ми вважаємо не цілком доречним. Параметри перекладацького замовлення та очікування аудиторії у контексті нашої розвідки є майже незмінними. Окрім того, функція, прагматичні акценти та закладені меседжі в інтерв'ю з високоповажними політиками – об'єктивні ознаки тексту, котрі не витримують надмірного втручання з боку перекладача.

3. Недоліки спонтанного мовлення та ідіостиль респондента суттєво ускладнюють правильне розуміння інтенції мовця, декодування імплікатур, формування перекладацької гіпотези щодо бажаного комунікативного ефекту та збереження іллокутивної сили при перекладі.

4. Допустимість редукції чи додавання визначається прагматичною доцільністю. У випадку, де лише за умови названих трансформацій буде збережений комунікативний ефект – втручання є виправданим.

5. Апеляції до колективної пам'яті, культурно марковані образи, алюзії та посилення на спільний досвід аудиторії ВМ вимагають коротких пояснень у перекладі, що складно при синхронному перекладі. Це додатково підкріплює аргумент щодо доцільності доопрацювання перекладу перед публікацією.

6. Особливу складність становить переклад політично значущих меседжів, спрямованих «назовні» – до міжнародної спільноти. Йдеться насамперед про

висловлювання з морально-емоційним навантаженням: заклики до солідарності, критичні оцінки, подяку, іронію, розчарування тощо.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У нашій розвідці ми досягли визначеної мети та виконали поставлені завдання.

1. В межах огляду досліджень АВП проаналізовано основні підходи до розуміння такого виду перекладу. Критичний огляд наукових позицій щодо АВП дав змогу сформуванню термінологічний апарат для подальшого аналізу, який не обмежується вузьким розумінням АВП як лише субтитрування чи переозвучення, а враховує сучасні дослідження мультимодальності, інтерсеміотичності та координації каналів комунікації. Окрему увагу було приділено закадровому перекладу як особливому модусу переозвучення в нефікційних жанрах. Це дозволило інтегрувати у дослідження поняття гіперреальності за Ж. Бодріаром, чотирьох видів синхронізму та ілюзії автентичності і, відповідно, вибудувати теоретично обґрунтовану рамку для аналізу прагматичних аспектів закадрового перекладу.

2. Ми виділили релевантні для нашої розвідки елементи прагматики перекладу: комунікативний намір мовця (інтенція), контекст комунікативної ситуації (*де, хто, коли, чому, як, з ким* говорить), реципієнт, імплікатура, пресупозиції, ілокутивна сила висловлювання. Запропоновано таке розуміння конфігурації реципієнтів у межах аудіовізуального політичного інтерв'ю: реципієнт-1 – інтерв'юер, реципієнт-2 – аудиторія ВМ, реципієнт-3 – аудиторія ЦМ.

3. Результати зіставного прагмалінгвістичного аналізу підтвердили релевантність і ефективність поєднання прагматичного та функціонального підходів при перекладі аудіовізуальних політичних інтерв'ю. Оптика прагматики перекладу дає можливість зосередитися на розпізнаванні й відтворенні проблематичних для перекладу компонентів комунікативного акту – *інтенція мовця, контекст, імплікатура та пресупозиція*. Ми встановили, що у межах політичного дискурсу функціональний підхід реалізується за умов обмеженої свободи перекладача та сприйняття прагматичних акцентів, меседжів та форми

тексту як його об'єктивних характеристик. Відтак, успішний переклад ґрунтується на прагматичній чутливості до смислів і контекстів у поєднанні з функціонально вмотивованими перекладацькими рішеннями.

4. Політичне інтерв'ю покликане інформувати суспільство, впливати на громадську думку, легітимізувати політичні рішення, переконувати, закликати до дій. Діалогічність, динамічність та спонтанність мовлення – основні релевантні для перекладу характеристики жанру телевізійного політичного інтерв'ю. Реалізація інформативно-персуазивної функції політичної мови пов'язана з інформативною та апелятивною функціями тексту (за К. Райс та К. Норд), що визначає стратегічні орієнтири при перекладі.

5. Розуміння контексту перекладачем важливе для прагматично адекватного відтворення змісту політичного інтерв'ю. Проте у випадку аудіовізуальних текстів політичного дискурсу необхідно враховувати не лише *контекст* у його класичному розумінні, а й *медіа-контекст*. Йдеться про інформаційне середовище на момент запису: які наративи домінують у медіа, як саме висвітлюються події, котрі, своєю чергою, визначають тематику інтерв'ю. Таким чином, контекст у політичному АВП — це мультикомпонентне явище, яке заслуговує на увагу перекладача.

6. Наступна передумова успішного перекладу політичного інтерв'ю – ґрунтовна підготовка до роботи з конкретним мовцем та аналіз його ідіолекту. У межах дослідження було встановлено, що попри спільну рамку наративів, респонденти оформлюють схожі меседжі індивідуально. Кожен мовець тяжіє до вживання конкретних лексичних засобів, синтаксичних структур, риторичних прийомів; відрізняється плавність мовлення, темп та інтонаційні акценти. Така стилістична варіативність не є другорядною – вона є «візитівкою» мовця та виконує не лише комунікативну, а й репрезентативну функцію. Перекладач має поважати право респондента на індивідуальне звучання, а не нівелювати його через стандартизацію чи надмірну адаптацію.

7. Крім успішної реконструкції контексту, відтворення ідіолекту, декодування інтенцій, та імплікатур, до складнощів АВП політичного дискурсу належить переклад культурно маркованих елементів – апеляцій до колективної пам'яті, алюзій, символічних образів.

Труднощі виникають також під час перекладу емоційно забарвлених висловлювань, як-от закликів до солідарності, критики, іронії, оцінок, тощо.

Отже, результати розвідки підтверджують гіпотезу про те, що успішність комунікативного акту в перекладному політичному інтерв'ю залежить від здатності перекладача правильно декодувати інтенцію мовця, врахувати контекст.

Перспективними напрямками подальших досліджень вбачаються у розширенні корпусу перекладених політичних інтерв'ю з урахуванням інших мовних пар та вивчення впливу перекладних інтерв'ю як інструменту дипломатії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахов І. Субтитрування в перекладі як інструмент Формування професійної ідентичності перекладачів в умовах глобалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. № 38 том 1. 2019. Рр. 122 – 127.
2. Володимир Зеленський дав інтерв'ю німецькому таблоїду Bild 09.06.2023 URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gsgtEPDHJoQ>
3. Вчасна допомога від партнерів дає змогу уникнути багатьох жертв – Олена Зеленська в інтерв'ю Bild. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HjvCVD4i4PQ>
4. Гладуш Н.Ф. Прагматика перекладу. Навчальний посібник. 2007. 104 с.
5. Глазова О. П. Інтерв'ю: жанр журналістики і вид навчальної роботи. *Методичні діалоги*. 2013. № 9. С. 13–18.
6. Григор'єва О. Прагматичний аспект перекладу: засоби прагматичної адаптації тексту. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 15. Сер. : Лінгвістика. 2011. С. 285-289.
7. Ексклюзивне інтерв'ю з новим головнокомандувачем Збройних Сил України І auslandsjournal URL: https://www.youtube.com/watch?v=I1OsDnLJ_fs&t=173s
8. Діас Сінтас Х., Ореро П. Закадровий переклад та дублювання. *Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. Т. 1 : пер. з англ. / за ред.: Іва Гамб'є та Люка ван Дорслара; за заг. ред.: О. А. Кальниченка та Л. М. Черноватого*. Вінниця: Нова Книга, 2020. С. 121 – 126.
9. ван Дорслар Л. Журналістика і переклад. *Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. Т. 1 : пер. з англ. / за ред.: Іва Гамб'є та Люка ван Дорслара; за заг. ред.: О. А. Кальниченка та Л. М. Черноватого*. Вінниця: Нова Книга, 2020. С. 115 – 120.
10. Дубовий К. Помилки і втрати у закадровому перекладі художнього фільму. *Філологічні трактати*, Том 7, № 3. 2015. С. 33 – 38.

11. Єлісеєва С. В. Аудіовізуальний переклад як один із аспектів процесу євроінтеграції. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71). №2. Ч. 2. 2021. С. 30-36.
12. Зеленський дав інтерв'ю німецькому телеканалу ZDF URL: <https://www.youtube.com/watch?v=PIQKwbIDF0>
13. Інтерв'ю Володимира Зеленського з Сандрою Майшбергер (Wolodymyr Selenskyj bei maischberger, Originalversion) URL: <https://www.ardmediathek.de/video/maischberger/interv-yu-volodimira-zelenskogo-z-sandroyu-maishberger-wolodymyr-selenskyj-bei-maischberger-originalversion/das-erste/Y3JpZDovL2Rhc2Vyc3RlLmRlL21lbnNjaGVuIGJlaSBtYWlzY2hiZXJnZXIvZjRkOWM5NGItMGFhMi00NDEyLTk0ZDItdNDIwNmNjNGVhMmZl>
14. Інтерв'ю Володимира Зеленського порталу Bild. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=EjOmDjKU6yo>
15. Інтерв'ю Володимира Зеленського представникам Європейської мовної спілки в Парижі 26.03.2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4U4ubkcHKGY>
16. Інтерв'ю Зеленського німецькому телеканалу ARD 29.01.2024. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=S9yWVtAVQOI>
17. Казімова Ю. До поняття формату жанру інтерв'ю у журналістиці. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія : Журналістські науки. № 896. 2018. С. 59-62.
18. Калита О. Жанрові особливості інтерв'ю на сторінках українських онлайн видань. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 34 (73) № 1 Ч. 2. 2023. С. 308 – 312.
19. Кальниченко А. Теорія перекладу. Частина перша: для студентів 3-4 курсів факультету «Референт-перекладач», які навчаються за спеціальністю 035 Філологія (Переклад). 2017. 64 с.
20. Кияк Т. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник. 2008. – 543 с.

21. Литвин І. Специфіка українського закадрового перекладу англомовного художнього фільму. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 35 (74) № 1. 2024. С. 237 – 241.*
22. Мельник А. П. Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. 2015. Вип. 58. С. 110-112.*
23. Назаренко Г.І. Інформаційні жанри журналістики. Навчальний посібник. 2009. 24 с.
24. Норд К. Функціоналістські підходи. *Енциклопедія перекладознавства: у 4 т. Т. 1: пер. з англ. / за ред.: Іва Гамб'є та Люка ван Дорслара; за заг. ред.: О.А. Кальниченка та Л.М. Черноватого. Вінниця: нова Книга, 2020. С. 523-533*
25. Павлик О. Прагматичні аспекти в перекладі. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Літературознавство. Вип 31, том 2. 2020. С. 191 – 196.*
26. Пальцевич О. Прагматичні особливості перекладу аудіовізуальних інтерв'ю політичних діячів України (українсько-німецький напрямок). *Актуальні проблеми перекладознавства і порівняльних студій : матеріали III Наукового семінару для молодих учених (студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів), 12 лютого 2025 року. Київ, 2025. С. 77–80*
27. Перванчук Т. Б. Аудіовізуальний переклад: основні види та особливості. *Вчені Записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32. №4. 2021. С.121-126*
28. Полякова О., Пилипчук М. Закадровий переклад як вид кіноперекладу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 34 (74) № 4. 2023. С. 156 – 161.*
29. Попова О., Болгар О., Томашевська А. Переклад стилістичних особливостей мовлення ведучого телевізійного інтерв'ю. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. № 31. 2020. С. 312-327.*

- 30.Пушина В., Сітко А. Особливості аудіовізуального перекладу. *Sociocultural and Pragmatic Aspects of Translation / Interpreting*. 2020. с. 119–124.
- 31.Ребрій О. В. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 116 с.
- 32.Ремал А. Аудіовізуальний переклад. *Енциклопедія перекладознавства: у 4 т. Т. 1*: пер. з англ. / за ред.: Іва Гамб'є та Люка ван Дорслара; за заг. ред.: О.А. Кальниченка та Л.М. Черноватого. Вінниця: нова Книга, 2020. С. 28-35.
- 33.Селіванова О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. № 50. 2012. С. 201-208.
- 34.Симоніна Н. Класифікація сучасного телевізійного інтерв'ю. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Випуск 27. 2012. С. 180-184.
- 35.Ameri S., Khoshsaligheh M. Voice-over Translation of News Programs on Television: Evidence from Iran. *Hikma* 17. 2018. Pp. 9-32
- 36.Ammann M. Grundlagen der modernen Translationstheorie – Ein Leitfaden für Studierende. Heidelberg: Institut für Übersetzen und Dolmetschen der Universität Heidelberg. 1990.
- 37.Austin J. How to Do Things with Words. Oxford 1962. Pp. 163.
- 38.Baker, M., Hochel, B. Dubbing. In: Baker M. *Routledge encyclopedia of translation studies*. 1998. Pp. 74-76.
- 39.Baker, M. *In other words: A coursebook on translation* (2nd ed.). 2011. 352 p.
- 40.Bassnett S., Venuti L., Pedersen J., Hostová I. Translation and creativity in the 21st century. *World Literature Studies* 14 (1). 2022. Pp. 3-17
- 41.Birner B. J. *Introduction to Pragmatics*. Malden, MA: Wiley-Blackwell. 2013. 326 p.
- 42.Bogucki Ł., Díaz-Cintas J. An Excursus on Audiovisual Translation. In: *The Palgrave Handbook of Audiovisual Translation and Media Accessibility* / ed. Ł. Bogucki, M. Deckert, Palgrave Macmillan. 2020. Pp. 11-33

43. Chaume F. Dubbing. *The Palgrave Handbook of Audiovisual Translation and Media Accessibility* /ed. Ł. Bogucki, M. Deckert. 2020. Pp. 103-132.
44. Chaume F. Film Studies and Translation Studies: Two Disciplines at Stake in Audiovisual Translation, *Meta Journal des traducteurs*. 2004
45. Chaume, F. The turn of audiovisual translation: new audiences and new technologies. In: *Translation Spaces 2*. 2013. Pp. 105–123.
46. Delabastita D. Translation and mass-communication: Film and TV translation as evidence of cultural dynamics. *Babel Revue internationale de la traduction / International Journal of Translation* 35(4). 1989. Pp. 193-218
47. Díaz Cintas J. Audiovisual translation comes of age. In: Chiaro, Delia; Heiss, Christine; Bucaria, Chiara. *Between Text and Image: Updating research in screen translation*. 2008. Pp. 1-9.
48. Díaz-Cintas J. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. Multilingual Matters. 2009. 271 P.
49. Díaz-Cintas J., Orero P. Voice-Over. In: Keith Brown, (Editor-in-Chief) *Encyclopedia of Language & Linguistics*, Second Edition. Oxford: Elsevier. Vol. 13. 2006. Pp. 477-479.
50. Exklusiv – BILD-Interview mit Olena Selenska: „Es ist zu spät, Angst zu haben“ | Paul Ronzheimer URL: https://youtu.be/m3f1UCI4f9k?si=_Cb0Y37rctx3WL-T
51. Franco E., Matamala A., Orero P. Voice-Over Translation. An Overview. *International Academic Publishers*. 2010. 248 p.
52. Fuenzalida V. The “ludic-affective” and dramatic character of audiovisual language. *Televisión y Audiencia en America Latina*, 2002. 2013. 34 p.
53. Gambier I. Audiovisual Translation and Reception. In : *Slovo ru Baltic accent*. Vol. 10. 2018. Pp. 62 – 68
54. Gambier I., Gottlieb H. (Multi) Media Translation. Amsterdam & Philadelphia: Benjamins. Vol 34. 2001. 297 p.

55. Grice H.P. Logic and Conversation. In Donald Davidson, *The logic of grammar*. (Reprinted from *Syntax and semantics 3: Speech arts*, Cole et al. "Logic and conversation", 1975), pp. 41-58.
56. Hatim B. *Pragmatics and Translation*. Routledge Encyclopedia of Translation Studies / ed. M. Baker. 2001. Pp. 179-183
57. Hatim B., Mason I. *The Translator as Communicator*. 1997. Pp. 449 – 501.
58. Hönig H. G. *Strategie der Übersetzung. Ein Lehr- und Arbeitsbuch* / Hans G. Hönig, Paul Kußmaul. – Tübingen : Narr, 1982.
59. House J. & Blum-Kulka S. *Shifts of Cohesion and Coherence in Translation. Interlingual and Intercultural Communication*. 1986. 108 p.
60. Kann die Ukraine noch gewinnen, Herr Selenskyj? | Caren Miosga | Interview URL: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=T2NV01VjSKo>
61. Kußmaul P. *Kreatives Übersetzen*. Tübingen: Stauffenburg Verlag. 2020. 215 S.
62. Kußmaul P. *Verstehen und Übersetzen. Ein Lehr- und Arbeitbuch*. Narr. 2007. 217. S.
63. Luyken G. M. et al. *Overcoming language barriers in television: dubbing and subtitling for the European audience*. Manchester: European Institute for the Media. 1991. 214 p.
64. Matamala A. *Dubbing and voice-over effects and their impact on user experience. Perspectives. Studies in Translation Theory and Practice*, 2020. 29 p.
65. Matamala A. *Translating Non-fictional Genres: Voice-over and Off-screen Dubbing*. In: *The Palgrave Handbook of Audiovisual Translation and Media Accessibility* / ed. Ł. Bogucki, M. Deckert, Palgrave Macmillan. 2020. Pp. 133 – 148.
66. Matamala A. *Voice-over: practice, research and future prospects*. *The Routledge Handbook of Audiovisual Translation* / ed. Pérez-González L. Milton Park, Regne Unit: Routledge. 2019. Pp. 64-81.
67. Matkivska H. *Audiovisual Translation: Conception, Types, Characters' Speech and Translation Strategies applied*. *Studies about language*. № 25. 2014. Pp. 38–44.

68. Morris C. Foundations of the Theory of Signs. University of Chicago Press. Volume 1. Issue 2. International Encyclopedia of Unified Science. 1938. 59 p.
69. Neubert A. Pragmatische Aspekte der Übersetzung. Gerd Wotjak : 50 Jahre Leipziger Übersetzungswissenschaftliche Schule. Eine Rückschau anhand von ausgewählten Schriften und Textpassagen. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, Europäischer Verlag der Wissenschaften. 2006.
70. Nida, E. Toward a Science of Translating. Leiden: E.J. Brill. 1964.
71. Nord K. Translating as a Purposeful Activity: A Prospective Approach. TradTerm, 11. 2005. Pp. 15 – 28.
72. Oechsner H. Politische Interviews im Fernsehen Medienethische Probleme von Inszenierungen. Band 4. Muenchen/Eichstatt 2021. 314 S.
73. Orero P. The Pretended Easiness of Voice-over Translation of TV Interviews. The Journal of Specialised Translation, № 02. 2004. Pp. 76 – 96.
74. Orero P. Voice-over: A Case of Hyper-reality. EU-High-Level Scientific Conference Series MuTra 2006 – Audiovisual Translation Scenarios: Conference Proceedings. 2006. Pp. 173 – 181.
75. Pablo Romero-Fresco. Accessible filmmaking: Joining the dots between audiovisual translation, accessibility and filmmaking. The Journal of Specialised Translation, Issue 38. 2013
76. Paul Ronzheimer spricht mit Wolodymyr Selenskyj. URL: <https://www.bild.de/video/clip/politik/das-komplette-interview-paul-ronzheimer-spricht-mit-wolodymyr-selenskyj-84263846.bild.html>
77. Pedersen, J. Audiovisual translation – in general and in Scandinavia. Perspectives: Studies in translatology. 2010. Pp 1-22.
78. Pedersen, J. Audiovisual Translation Norms and Guidelines. In: The Palgrave Handbook of Audiovisual Translation and Media Accessibility / ed. Ł. Bogucki, M. Deckert, Palgrave Macmillan. 2020. Pp. 417-436.

79. Politische Sprache URL: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/handwoerterbuch-politisches-system/511475/politische-sprache/>
80. Reiß K. Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik : Kategorien und Kriterien für eine sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen. 1971. 124 p.
81. Reiß K, Vermeer H. Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie. Tübingen: Niemeyer 1991. 245 S.
82. Romero-Fresco P., Chaume F. Creativity in audiovisual translation and media accessibility. *The Journal of Specialised Translation*, Issue 20. 2022.
83. Selenskyj im Interview mit der ARD und anderen europäischen Sendern. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1R0KqQbC2Xk&t=122s>
84. Selenskyj reagiert auf Putin-Drohung | Interview Paul Ronzheimer | Ukraine-Krieg. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bN5PAFzxLSU>
85. Snell-Hornby M. *Translation Studies: An Integrated Approach*. 1988. 163 S.
86. Schäffner C. Norms of translation. *Handbook of Translation Studies* / ed. Y. Gambier, L. van Doorslaer. Vol.1. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam / Philadelphia. 2010. Pp. 235-224
87. Schäffner, C. Functionalist approaches to translation. In : M. Baker, G. Saldanha (Eds.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. Vol. 2. 2008. Pp. 115 – 122.
88. Schäffner, C. Rethinking transediting. In: *Meta*. Vol. 57, No. 4. 2012. Pp. 866-883.
89. Taylor C. Multimodality and Intersemiotic Translation. In: *The Palgrave Handbook of Audiovisual Translation and Media Accessibility* / ed. Ł. Bogucki, M. Deckert, Palgrave Macmillan. 2020. Pp. 83-99.
90. Zabalbeascoa P. The nature of the audiovisual text and its parameters. In : J. Diaz Cintas (ed.) *The Didactics of Audiovisual Translation*. Amsterdam & Philadelphia: Benjamins. 2008. Pp. 21-37
91. Zabalbeascoa Patrick. Dubbing and the nonverbal dimension of translation. In: Poyatos, F. *Nonverbal Communication and Translation: New perspectives and challenges in literature, interpretation and the media*. 1997. Pp. 327-342

92. Ukraines Digitalminister Federov: Technologie entscheidet über die Kriegsführung |
auslandsjournal. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=P9ouxiJam-Y>
93. Wolodymyr Selenskyj bei maischberger – das ganze Interview URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=DM9-FVILnPw>
94. Wolodymyr Selenskyj: Der ukrainische Präsident im Gespräch mit Christian Sievers |
ganzes Interview. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=adSzNbijhwI>

ZUSAMMENFASSUNG

Die vorliegende Masterarbeit beschäftigt sich mit der Übersetzungspragmatik von Interviews ukrainischer Politiker ins Deutsche. Als Untersuchungsmaterial wurden zehn audiovisuelle Interviews mit ukrainischen Politikern verwendet, die für öffentlich-rechtliche Sender wie *ARD*, *ZDF*, und Zeitung *BILD* sowie für das internationale Mediennetzwerk *Euronews* produziert wurden.

Gegenstand der Arbeit ist somit die audiovisuell vermittelte politische Kommunikation und deren pragmatisch-funktionale Übertragung in die deutsche Sprache. Der Fokus liegt auf der Analyse von Kontext, Intention, Implikatur, Adressatenbezug sowie extra- und paralinguistischen Faktoren, die im Übersetzungsprozess eine Rolle spielen. Ziel der Untersuchung war es, pragmatische Besonderheiten der Übersetzung audiovisueller politischer Interviews aus dem Ukrainischen ins Deutsche aus der Sicht der funktional-pragmatischen Translationsparadigmen zu analysieren.

Zur Erreichung dieses Ziels wurden folgende Aufgaben formuliert:

- Eine theoretische Bestandsaufnahme zum audiovisuellen Übersetzen unter besonderer Berücksichtigung der Multimodalität, Intersemiotik und des Voice-over-Modus zu leisten;
- Die Relevanz des politischen Interviews als journalistisches Genre für die translationale Forschung herauszuarbeiten;
- Die Anwendbarkeit der funktional-pragmatischen Paradigmen auf die Übersetzung audiovisueller Interviews zu prüfen;
- Die Rolle von Kontext, Sprecheridiolekt und extralingualen Faktoren bei der Rezeption und Übersetzung politischer Interviews zu untersuchen;
- Eine kontrastive Analyse der ukrainischen Ausgangs- und deutschen Zieltexte durchzuführen;
- Hauptprobleme beim Erhalt der kommunikativen Intentionen im Übersetzungsprozess zu identifizieren.

Methodologisch stützt sich die Arbeit auf die illustrative themenorientierte Datenerhebung, den deskriptiven und deduktiv-induktiven Zugang, den pragmlinguistischen Vergleich sowie auf kontrastiv-translationswissenschaftliche Analysen zwischen professionellen und nicht-professionellen Übersetzungen.

Die Arbeit gliedert sich in Einleitung, drei Kapitel, Kapitelschlussfolgerungen, ein Fazit, ein Literaturverzeichnis und eine deutschsprachige Zusammenfassung.

Im ersten theoretischen Kapitel wird der Begriff des audiovisuellen Übersetzens diskutiert. Besonderes Augenmerk gilt dabei der multimodalen Natur von AVÜ sowie dem Voice-over-Modus, das im deutschsprachigen Raum die bevorzugte Praxis bei der Übersetzung politischer Interviews darstellt. Es werden multimodale und intersemiotische Perspektiven herangezogen, um die theoretische Ausgangslage für die pragmatische Analyse zu fundieren. Der zweite Teil des theoretischen Kapitels widmet sich der Analyse von den relevanten Konzepten der Übersetzungspragmatik.

Im zweiten praktischen Kapitel werden dabei die Relevanz des Interviewkontextes, die dialogische Struktur, der Sprecheridiolekt sowie die kommunikative Funktion des politischen Interviews in medienöffentlichen Kontexten analysiert.

Im dritten Kapitel werden Herausforderungen bei der Beibehaltung illokutiver Kraft, Intention und stilistischer Merkmale erörtert.

Besondere Schwierigkeiten zeigten sich im Simultandolmetschen, in der Verdichtung emotional aufgeladener Botschaften und der Vermittlung kulturspezifischer Anspielungen.

In den Schlussfolgerungen wird festgehalten, dass die funktional-pragmatischen Translationsparadigmen für die Analyse audiovisueller politischer Interviews besonders geeignet sind, da sie dem komplexen Zusammenspiel von Kontext, Sprecherintention und Rezipientengruppen gerecht werden. Der Erfolg einer solchen Übersetzung hängt maßgeblich von der Fähigkeit des Übersetzers ab, implizite Bedeutungen zu erkennen und interkulturell adäquat zu übertragen.

Die Studie trägt zur Schließung einer Forschungslücke bei, da der Fokus auf nicht-fiktionale Genres, insbesondere Interviews in der audiovisuellen Translation bislang kaum behandelt wurde.